

Modum kommune

Folkehelseoversikt 2020

K-sak 5/20

Innholdsfortegnelse

1	Oppsummering	4
2	Innledning.....	5
2.1	Bakgrunn	5
2.2	Folkehelseloven.....	6
2.3	Folkehelse og FNs bærekraftsmål	7
3	Overordna mål for folkehelsearbeidet i Modum	7
4	Folkehelseprofil.....	8
5	Befolkningsutvikling.....	10
5.1	Folketall.....	10
5.2	Befolkningsframskriving.....	10
5.3	Innvandring	13
6	Oppvekst- og levekår	14
6.1	Barnehage.....	14
6.1.1	Barnehagedekning.....	14
6.1.2	Fysisk aktivitet og helse	14
6.2	Skole.....	15
6.2.1	Fysisk aktivitet.....	15
6.2.2	Foreldrenes utdanningsnivå.....	15
6.2.3	Læringsmiljø og trivsel	16
6.2.4	Mobbing.....	18
6.2.5	Overgang fra grunnskole til videregående skole	19
6.3	Barn med barnevernstiltak	20
6.4	Frafall fra videregående	21
6.5	Utdanningsnivå.....	22
6.6	Levekår.....	22
6.6.1	Lav inntekt.....	22
6.6.2	Inntektsfordeling	23
6.6.3	Sysselsetting	24
6.6.4	Sykefravær	25
6.6.5	Arbeidsledighet	26
6.6.6	Uførhet	26
6.6.7	Eneforsørgere	27
6.6.8	Boforhold	28

6.6.9 Integrering	29
7 Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø	31
7.1 Organiserte fritidsaktiviteter	31
7.2 Turstier og løyper	32
7.3 Gang- og sykkelveier	33
7.4 Kulturtilbud	35
7.5 Drikkevann	39
7.6 Radon	41
7.7 Valgdeltakelse	42
8 Skader og ulykker.....	43
9 Helserelatert atferd	44
9.1 Fysisk aktivitetsnivå.....	44
9.2 Kosthold	45
9.3 Tobakksbruk.....	46
9.4 Rusmiddelbruk	48
10 Helsetilstand	49
10.1.1 Helsetjenester	49
10.1.2 Institusjonshelsetjenester.....	50
10.1.3 Forventet levealder	50
10.2 Ikke-smittsomme sykdommer	51
10.2.1 De store folkesykdommene	51
10.2.2 Muskel- og skjelettsykdom	52
10.2.3 Infeksjonssykdommer	53
10.2.4 Kognitiv svikt/demens.....	54
10.3 Vaksinasjonsdekning.....	54
10.4 Vekt hos barn og unge.....	55
10.5 Psykisk helse	55

1 Oppsummering

En rekke forhold i samfunnet påvirker folkehelsen. Det å ha god oversikt bidrar til et mer treffsikkert folkehelsearbeid og sørger for at kommunen kan rette innsatsen mot de faktiske utfordringene og dermed utnytte ressursene på best mulig måte.

Her gis et kort sammendrag av hovedutfordringene for Modum. Disse omtales nærmere under kapitlene 5 til 10 i det følgende.

Befolkningssammensetning

Befolkningsveksten i Modum var omkring 0,4 prosent per år fram til 2011, men har i årene etter økt. 2013 gav en tilvekst på 1,8 prosent. Fra 2014 har veksten gått noe tilbake og var i 2018 på 0,7 prosent.

Befolkningsprognosene viser at vi vil få en betydelig økning i andelen eldre mennesker i befolkningen framover mot 2040.

Oppvekst og levekår

Dekningsgraden for 1-5 åringer i barnehagene i Modum gått opp fra 82,9 prosent i 2014 til 90,2 prosent i 2018. I aldersgruppen 3 – 5 år går 98,1 prosent av barna i barnehage.

Foreldrenes utdanningsnivå har stor betydning bl.a. når det gjelder sannsynligheten for å fullføre videregående skole. Foreldrenes utdanningsnivå i Modum er forbedret de siste årene, men er lavere enn snittet i Buskerud og landet for øvrig. Det er en negativ utvikling når det gjelder andel elever med direkte overgang fra ungdomsskole til videregående skole.

Modum har utfordringer med sykefravær og stor andel unge sosialhjelpsmottakere, uføre og eneforsørgere. Dette er resultater som bl.a. henger sammen med utdanningsnivå og fysiske og psykiske helseplager. Disse utviklingstrekkene skaper og opprettholder sosiale helseforskjeller. Forebyggende folkehelsearbeid er avgjørende for å lykkes med å snu denne utviklingen.

Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø

Det er et stort antall turstier og løyper i kommunen og et meget godt kulturtilbud. En utfordring innenfor dette området er at det kan være mange som bruker tilbudene mye, mens det er andre grupper som kun i liten eller ingen grad benytter seg av tilbudene. Mangel på kjennskap til de ulike tilbudene samt kostnader kan være årsaker til dette.

Folkehelsebarometeret for 2019 gir en score på 99 prosent på god drikkevannsforsyning. Dette er et meget godt resultat, til sammenlikning har fylket 90 prosent og landsgjennomsnittet er 91 prosent.

Skader og ulykker

Når det gjelder registrerte trafikkulykker har det vært en nedgang over en lengre periode.

Nasjonal statistikk viser at noen av de farligste arbeidsplassene er innenfor landbruk og skogbruk.

Helserelatert adferd

Fysisk aktivitet styrker fysisk og psykisk helse og kan forebygge en rekke sykdommer. Nasjonal forskning viser at det er sosiale helseforskjeller i aktivitetsnivå, noe som gir økt forekomst av livsstilsrelaterte sykdommer i lavere sosio-økonomiske grupper. Nasjonale tall viser videre at kun én av tre voksne oppfyller minimum anbefalinger for fysisk aktivitet. Det er viktig at kommunen tilrettelegger for fysisk aktivitet slik at hver enkelt innbygger kan ta helsemessige gode valg.

Forebyggende tiltak for å redusere røyking og bruk av alkohol og narkotika er viktig for å hindre sykdom, skader, psykiske plager og lidelser. Det er en positiv utvikling når det gjelder antall kvinner som oppga at de røykte i begynnelsen av svangerskapet i Modum. I 2013 var dette 24 prosent, mens det i 2017 var 8,8 prosent.

Helsetilstand

Folkehelseprofilen for 2019 viser at det i Modum er det 30 prosent med overvekt/fedme, i Buskerud er det 22 prosent og i Norge 23 prosent. Det er en sammenheng mellom overvekt/fedme og utvikling av diabetes type 2.

Tall for Modum viser at befolkningen plages mer enn gjennomsnittet med psykiske lidelser og har et høyere forbruk av legemidler mot psykiske lidelser hos voksne.

Økt antall eldre med kognitiv svikt gir nye utfordringer som på sikt vil føre til et økt helse- og omsorgsbehov.

2 Innledning

2.1 Bakgrunn

I Modum har det gjennom mange år vært fokus på folkehelse. Kommunen har forholdsvis god oversikt over helsetilstanden i befolkningen. Statistikk og oversiktsarbeid har vært lagt fram i tidligere saker, av nyere saker kan nevnes folkehelseprofilene for 2018 og 2019 i K-sak 45/18 og 23/19.

Dette dokumentet vil gi en samlet oversikt over helsetilstanden i befolkningen basert på folkehelselovens krav til oversiktsarbeid (se pkt 2.2). Et slikt oversiktsdokument skal kommunen utarbeide hvert 4. år. Forrige dokument ble lagt fram i K-sak 30/16. Oversikten skal inneholde faglige vurderinger av årsaksforhold og konsekvenser.

Folkehelsearbeidet i Modum er forankret på overordnet politisk og administrativt nivå. I kommuneplanen 2011 – 2020, vedtatt i mai 2012, ble folkehelse og levekår løftet fram som et av kommunens fire hovedsatsningsområder. Folkehelse og levekår er videreført som hovedsatsningsområde også i gjeldende kommuneplan (K-sak 37/17). Arbeidet med folkehelse har egne mål og strategier, jfr pkt 3. Folkehelsemålene har egne målintikatorer og det rapporteres på måloppnåelse i årsmeldingen.

Modum kommune har hatt folkehelsekoordinator og tverrsektoriell folkehelsegruppe siden 2007. Folkehelsekoordinatoren er organisatorisk plassert i rådmannens stab og leder den tverrsektorielle folkehelsegruppa. Øvrige deltakere i folkehelsegruppa er kommuneplanlegger, leder ved frisklivssentralen, virksomhetsleder forebyggende enhet, leder ungdom og idrett, kommunegartner, helse- og sosialsjef, kommuneoverlege, NAV-leder, barnehageleder, undervisningssjef og arealplanlegger. Rådmannens ledergruppe er styringsgruppe for folkehelsegruppa. Folkehelsegruppa gir innspill til kommuneplanarbeidet og deltar aktivt i kommunens helhetlige folkehelsearbeid. Deltakerne er ansvarlige, sammen med sine

virksomhetsledere, for folkehelsearbeidet innenfor sine sektorer. Den tverrsektorielle folkehelsegruppa har vært aktivt med i prosessen ved utarbeidelsen av denne folkehelseoversikten.

For å lykkes med folkehelsearbeidet er kommunen avhengig av et godt samarbeid med frivillige lag og foreninger. Partnerskapsavtalen Modum kommune har inngått med lokallag av pensjonistforbundet er ett eksempel. Det er videre et godt samarbeid med frivilligheten innenfor hver etat, med kulturetaten og Frisklivssentralen som hovedaktører. Av andre instanser utenfor kommunen kan nevnes viktigheten av et godt samarbeid med videregående skole, Ung Invest, tannhelsetjenesten og politiet.

Statistikk og data som legges fram i dokumentet er i stor grad hentet fra SSB, Folkehelseinstituttet og Ung Data undersøkelsen som ble gjennomført i Modum i 2017. I tillegg er det egne registrerte tall samt resultater fra Innbyggerundersøkelsen 2018 (K-sak 9/19).

2.2 Folkehelseloven

Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) trådte i kraft 1.1.2012. § 5 pålegger kommunen å utarbeide en oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer. Oversiktsdokumentet skal foreligge ved oppstart av arbeidet med planstrategi etter plan- og bygningsloven. Det følger av lovens § 5 at oversikten skal være skriftlig og identifisere folkehelseutfordringene i kommunen, herunder vurdere konsekvenser og årsaksforhold.

Departementet har i «Forskrift om oversikt over folkehelsen» gitt nærmere krav til kommunens oversikt. Forskriftens § 3 stiller krav til oversiktens innhold;

Oversikten skal omfatte opplysninger om og vurderinger av:

- a) befolkningssammensetning*
- b) oppvekst- og levekårsforhold*
- c) fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø*
- d) skader og ulykker*
- e) helserelatert adferd og*
- f) helsetilstand.*

Med oppvekst- og levekårsforhold menes for eksempel økonomiske vilkår, bo- og arbeidsforhold og utdanningsforhold. Med helserelatert atferd menes for eksempel fysisk aktivitet, ernæring, bruk av tobakk og rusmidler.

Oversikten skal inneholde faglige vurderinger av årsaksforhold og konsekvenser og identifisere ressurser og folkehelseutfordringer lokalt og regionalt. Kommunen og fylkeskommunen skal være særlig oppmerksomme på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller. I kommuner der det er grunn til å anta at det foreligger spesielle folkehelseutfordringer for den samiske befolkning, skal disse vurderes.

Oversikten i det følgende bygger på ovennevnte krav til innhold. Oversiktsdokumentet er inndelt etter forskriftens bokst a-f. Oversiktsdokumentet skal ikke omfatte forslag til konkrete løsninger/tiltak.

2.3 Folkehelse og FNs bærekraftsmål

Bærekraftig utvikling er et overordnet mål for samfunnsutviklingen, og bærekraftsmålene definerer de mest sentrale utfordringene og fungerer som en felles global retning alle skal jobbe mot. For å realisere bærekraftsmålene er god folkehelse en viktig forutsetning. «At alle kan leve friske og sunne liv er en forutsetning for å oppnå bærekraftig utvikling» (bærekraftsmål nr 3). Det er i alt 17 hovedmål (se figur under) og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. Målene ble laget på en demokratisk måte gjennom innspill fra land over hele verden og nesten ti millioner mennesker fikk sagt sin mening gjennom en spørreundersøkelse. I dette oversiktsdokumentet er noen av bærekraftsmålene tatt med som en illustrasjon i de kapitlene hvor de naturlig passer inn. Det følger av vedtak i K-sak 93/19 at alle kommunens planer fremover skal bygge på FNs bærekraftsmål, og det skal tas med inn i samfunnsdelen av kommuneplanen.

3 Overordna mål for folkehelsearbeidet i Modum

Kommuneplanen har følgende hovedsatsingsområder:

- Folkehelse og levekår
- Tilpasning av tjenestetilbud i tråd med endringer i befolkning og behov
- Samferdsel og kommunikasjon
- Omdømme

Under kommuneplanens pkt 3.1 *Folkehelse* anføres følgende overordna mål for folkehelsearbeidet:

- Modum skal være en foregangskommune innenfor forebyggende og helsefremmende arbeid.

- Frafall fra skole og yrkesliv skal reduseres.

For økonomiplanperioden 2020-2023 er følgende tre områder innenfor folkehelse og levekår prioritert spesielt, jfr pkt. 1.2:

- Barnefattigdom
- Familiens hus
- Fritidstilbud

Videre er folkehelsearbeidet forankret i:

- Plan for likestilling og mangfold 2018 – 2022, K-sak 44/18
- En oppvekst for livsmestring, K-sak 56/17
- Helse- og velferdsplan 2017 – 2020, K-sak 20/17
- Handlingsplan for barn som lever i familier med lavinntekt, K-sak 7/19
- Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet K-sak 22/17
- Trafikksikkerhetsplan 2012-2020
- Sykkelstrategi, K-sak 107/19
- Boligsosial handlingsplan, K-sak 105/19
- Plan for friskliv, habilitering, rehabilitering og koordinerende enhet, K-sak 93/18

4 Folkehelseprofil

Folkehelseinstituttet har siden 2012 publisert folkehelseprofiler for å hjelpe kommunene i arbeidet med å få oversikt over helsetilstanden. I oversikten sammenliknes nøkkeltall i kommune og fylke med gjennomsnittstall for landet. Informasjonen er egnet til å se hovedtrekk, trender og utvikling over tid. Folkehelseprofilen for 2018 og 2019 ble lagt fram i hhv. K-sak 45/18 og 23/19. Folkehelseprofilen viser at Modum har utfordringer innenfor folkehelse. De enkelte indikatorene vil bli nærmere vurdert og kommentert under de ulike temaene nedenfor.

Folkehelsebarometer for kommunen

I oversikten nedenfor sammenliknes noen nøkkeltall for kommunen og fylket med landstall. I figuren og tallkolonnene tas det hensyn til at kommuner og fylker kan ha ulik alders- og kjønns sammensetning sammenliknet med landet. Klikk på indikator- navnene for å se utvikling over tid i kommunen. I KommuneHelsa statistikkbank, <http://khs.fhi.no> finnes flere indikatorer samt utfyllende informasjon om hver enkelt indikator. Vær oppmerksom på at også «grønne» verdier kan innebære en folkehelseutfordring for kommunen, fordi landsnivået ikke nødvendigvis representerer et ønsket nivå. Verdiområdet for de ti beste kommunene i landet kan være noe å strekke seg etter.

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- ▬ Verdien for landet som helhet
- ▬ Variasjonen mellom kommunene i fylket
- ▬ De ti beste kommunene i landet

Tema		Indikator (klikkbare indikatornavn)	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Folkehelsebarometer for Modum
Befolkning	1	Andel barn, 0-17 år	20	21	21	prosent	
	2	Personer som bor alene, 45 år +	26,6	25,2	25,4	prosent	
	3	Andel over 80 år, framskrevet	5,7	5,2	4,9	prosent	
Oppvekst og levelær	4	Vgs eller høyere utdanning, 30-39 år	74	78	81	prosent	
	5	Lavinntekt (hushold.), 0-17 år (ny def.)	12	10	9,2	prosent	
	6	Inntektsulikhet, P90/P10	2,6	2,8	2,8	-	
	7	Bor trangt, 0-17 år	14	17	19	prosent	
	8	Barn av enslige forsørgere	17	16	15	prosent	
	9	Stønad til livsopphold, 20-29 år	12	9,8	8,5	prosent (a,k)	
	10	Trives på skolen, 10. klasse	88	87	86	prosent (k)	
	11	Blir mobbet, Ungd. 2017	11	6,9	7,4	prosent (a,k)	
	12	Laveste mestringsnivå i lesing, 5. kl.	29	24	24	prosent (k)	
	13	Laveste mestringsnivå i regning, 5. kl.	25	24	23	prosent (k)	
	14	Frafall i videregående skole	24	23	21	prosent (k)	
	15	Tror på et lykkelig liv, Ungd. 2017	70	72	73	prosent (a,k)	
Miljø, skader og ulykker	16	Fornøyd med lokalmiljøet, Ungd. 2017	65	70	70	prosent (a,k)	
	17	Med i fritidsorganisasjon, Ungd. 2017	65	65	66	prosent (a,k)	
	18	Fornøyd med treffsteder, Ungd. 2017	63	42	49	prosent (a,k)	
	19	Ensomhet, Ungd. 2017	23	21	19	prosent (a,k)	
	20	God drikkevannsforsyning (ny def.)	99	90	91	prosent	
	21	Forsyningsgrad, drikkevann	77	89	88	prosent	
	22	Skader, behandlet i sykehus	13,9	13,1	13,7	per 1000 (a,k)	
Helserelatert atferd	23	Lite fysisk aktive, Ungd. 2017	13	13	14	prosent (a,k)	
	24	Skjermtid over 4 timer, Ungd. 2017	35	29	29	prosent (a,k)	
	25	Røyking, kvinner	8,8	6	6	prosent (a)	
Helsestatus	26	Forventet levealder, menn	78,5	78,9	79,1	år	
	27	Forventet levealder, kvinner	82,8	83,2	83,3	år	
	28	Utd.forskjeller i forventet levealder	5,2	5,1	5	år	
	29	Fornøyd med helse, Ungd. 2017	69	71	71	prosent (a,k)	
	30	Psykiske sympt./lid., 15-29 år	190	168	159	per 1000 (a,k)	
	31	Muskel og skjelett	335	324	319	per 1000 (a,k)	
	32	Overvekt og fedme, 17 år	30	22	23	prosent (k)	
	33	Hjerte- og karsykdom	18,1	18,8	17,7	per 1000 (a,k)	
	34	Antibiotikabruk, resepter	364	335	340	per 1000 (a,k)	

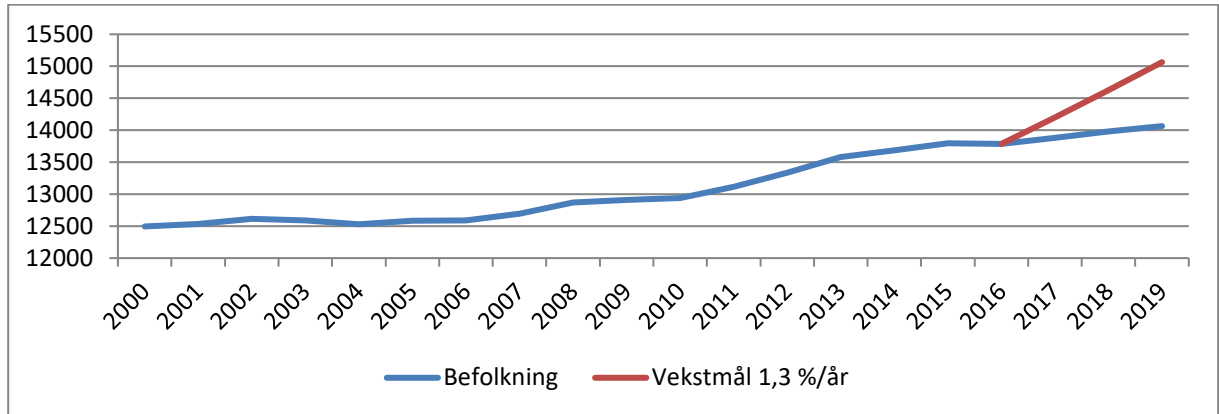
Forklaring (tall viser til linjenummer i tabellen ovenfor): * = standardiserte verdier, a = aldersstandardisert og k = kjønnsstandardisert. 1. 2018. 2. 2018, i prosent av befolkningen. 3. 2025, beregning basert på middels vekst i fruktbarhet, levealder og netto innflytting. 4. 2017, høyeste fullførte utdanning (av alle med oppgitt utdanning). 5. 2017, barn som bor i husholdninger med inntekt under 60 % av nasjonal median, og brutto finanskapital under 1G. 6. 2017, forholdet mellom inntekten til den personen som befinner seg på 90-prosentilen og den som befinner seg på 10-prosentilen. 7. 2017, trangboddhet defineres ut ifra antall rom og kvadratmeter i boligen. 8. 2015-2017, 0-17 år, av alle barn det betales barnetrygd for. 9. 2017, omfatter mottakere av uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, arbeidsledighetstrygd, overgangsstønad for enslige forsørgere og tiltaksmottakere (individstønad). 10. Skoleåret 2013/14-2017/18. 11. U.skole, opplevd mobbing hver 14. dag eller oftere. 12/13. Skoleåret 2015/16-2017/18. 14. 2015-2017, omfatter elever bosatt i kommunen. 15. U.skole, svarer «ja» på at de tror de kommer til å få et godt og lykkelig liv. 16. U.skole, svært eller litt fornøyd. 17. U.skole, svarer «ja, jeg er med nå». 18. U.skole, svært bra eller nokså bra tilbud. 19. U.skole, ganske mye eller veldig mye plaget. 20. 2017, definert som tilfredsstillende resultater mht. E. coli og stabil drikkevannsforsyning. Omfatter vannverk som forsyner minst 50 personer. 21. 2017, andel av totalbefolkningen som er tilknyttet vannverk som forsyner minst 50 personer. 22. 2015-2017, inkludert forgiftninger. 23. U.skole, fysisk aktiv (svett og andpusten) mindre enn én gang i uken. 24. U.skole, daglig utenom skolen. 25. 2013-2017, fødende som oppga at de røykte i begynnelsen av svangerskapet i prosent av alle fødende med røykeopplysninger. 26/27. 2003-2017, beregnet basert på aldersspesifikk dødelighet. 28. 2002-2016, vurdert etter forskjellen i forventet levealder, ved 30 år, mellom de med grunnskole som høyeste utdanning og de med videregående eller høyere utdanning. 29. U.skole, svært eller litt fornøyd. 30. 2015-2017, brukere av primærhelsetjenestene fastlege og legevakt. 31. 2015-2017, 0-74 år, muskel- og skjelettplager og -sykdommer (ekskl. brudd og skader), brukere av primærhelsetjenestene fastlege/legevakt/fysioterapeut/kiropraktor. 32. 2014-2017, KMI som tilsvarer over 25 kg/m2, basert på høyde og vekt oppgitt ved nettbasert sesjon. 33. 2015-2017, omfatter innlagte på sykehus og/eller døde. 34. 2017, 0-79 år, utleveringer av antibiotika på resept.

5 Befolkningsutvikling

Utviklingen i befolkningsstrukturen har betydning for folkehelsen, og det er derfor tatt utgangspunkt i befolkningsstatistikk publisert av Statistisk Sentralbyrå (SSB).

5.1 Folketall

Ved utgangen av 3. kvartal 2019 var det 14 064 innbyggere i Modum. De siste årene har vi hatt en gjennomsnittlig befolkningsøkning på ca. 0,7 prosent. Dette er en lavere vekst enn det som er lagt til grunn i gjeldende kommuneplan.

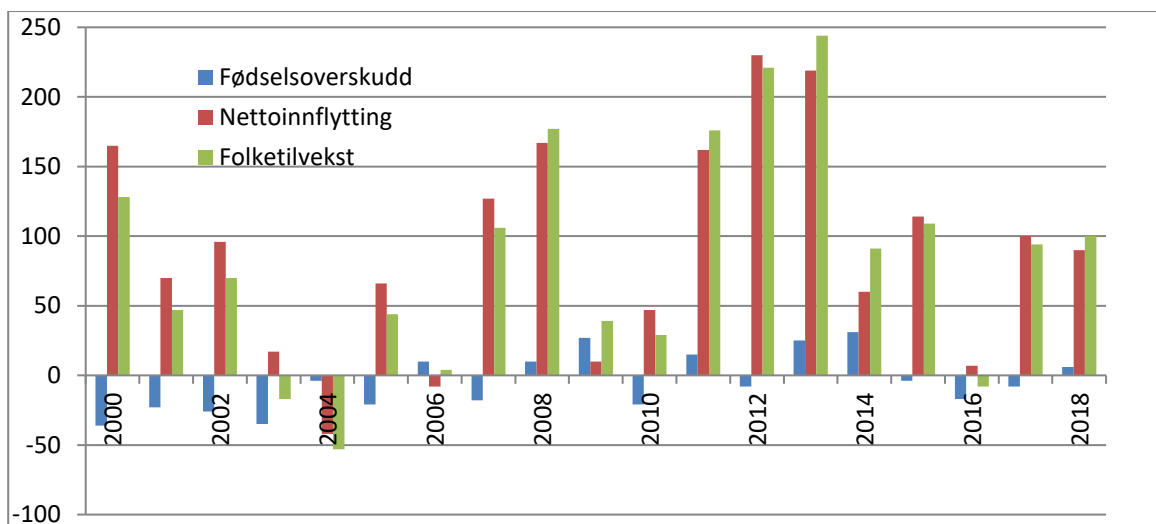
Befolkningsutvikling i Modum 2000-2019 (3. kvartal)

5.2 Befolkningsframskriving

Utviklingen i befolkningen bestemmes av levealder, fødsler, dødsfall, flytting og innvandring. Selv om det er variasjoner det enkelte år, har det i Modum fram til 2005 vært fødselsunderskudd, men etter 2005 og frem til 2014 er tendensen at det fødes noen flere enn det dør i bygda. I årene 2015 – 2017 var det fødselsunderskudd i Modum.

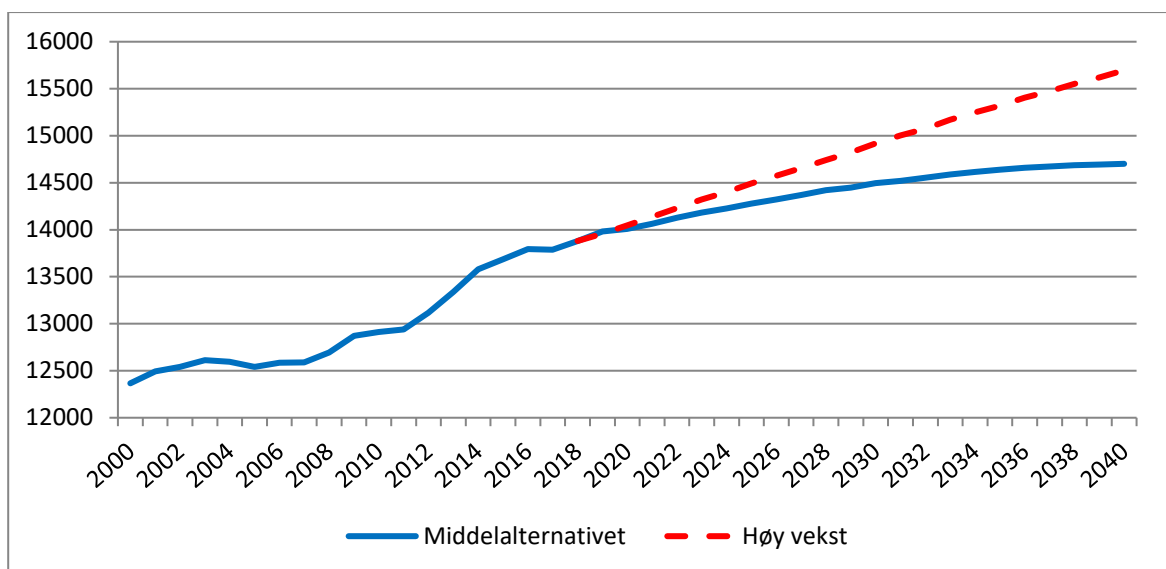
I perioden 2000 – 2018, har det, med få unntak, vært netto innflytting til Modum. I toppårene 2012 og 2013 kom det om lag hhv 220 og 240 personer til Modum.

Befolkningsveksten i Modum var omkring 0,4 prosent per år fram til 2011, men har i årene etter økt. 2013 gav en tilvekst på 1,8 prosent. Fra 2014 har veksten gått noe tilbake og var i 2018 på 0,7 prosent.

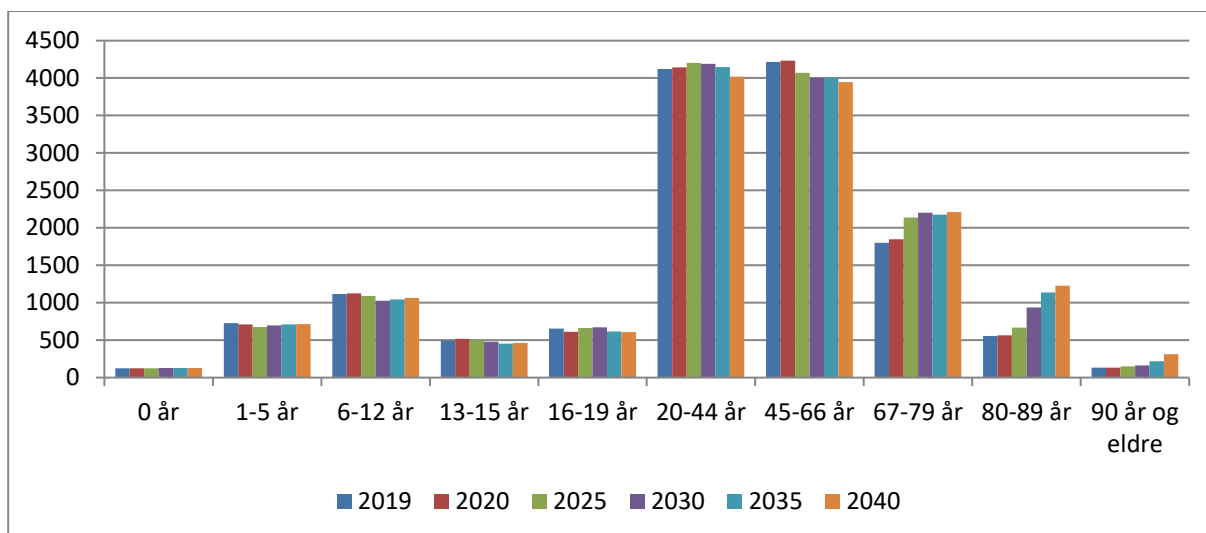
Fødselsoverskudd, flytting/innvandring og folketilvekst i Modum 2000-2018

SSB gav i 2018 ut en ny befolkningsprognose og denne gir følgende prognose for Modum i årene frem mot 2040:

Prognose for befolkningsutvikling fram mot 2040

Veksten i befolkning vil også gjøre noe med sammensetningen av befolkningen. Dersom SSB sitt middelalternativ slår til, vil befolkningssammensetningen utvikle seg som vist i figuren under fram mot 2040.

Prognose for befolkningsstruktur i Modum 2019-2040

Årsaksforhold

Ifølge SSB har høy innvandring noen år kompensert for innenlands flytteunderskudd i noen kommuner. Dette vises når innvandringen har avtatt. For hvert år som går bor en stadig større andel av befolkningen i de mer sentrale delene av landet. Ikke bare flyttinger, men også fødselsoverskuddet endrer bosettingsmønsteret. Etter hvert har fødslene fått større betydning for sentraliseringen enn flyttingene; mange av dem som føder barn bor i de mest sentrale delene av landet, siden det er de unge som flytter og de eldre som blir igjen i distriktene.

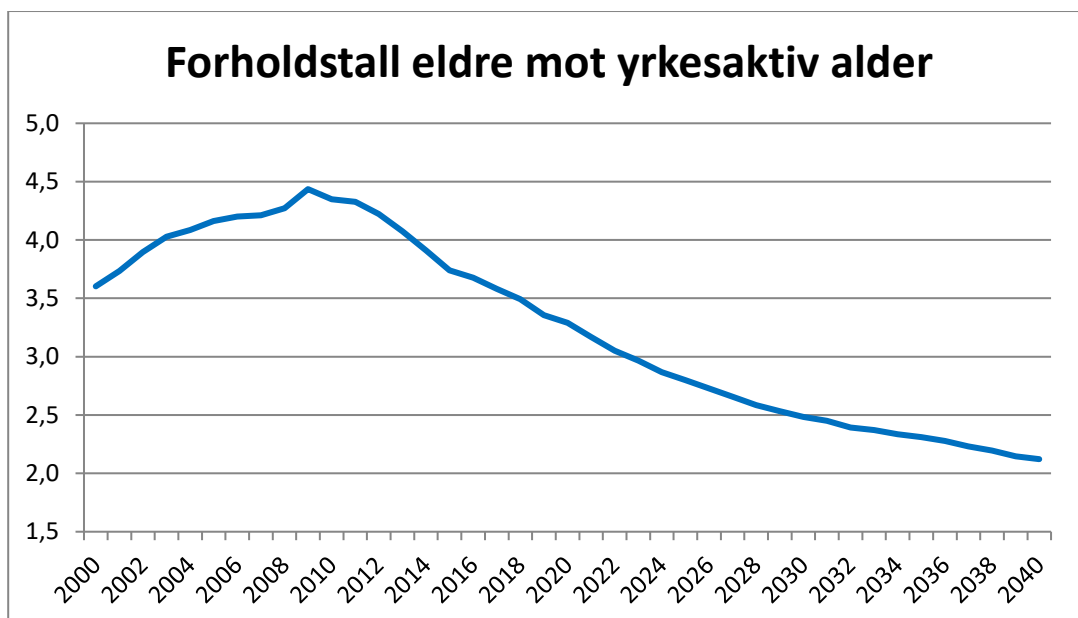
I 2018 introduserte SSB sentralitetsindeksen. Indeksen er satt sammen av to del-indekser basert på:

- Antall arbeidsplasser de som bor i den enkelte grunnkrets kan nå med bil i løpet av 90 minutter.
- Hvor mange ulike typer servicefunksjoner (varer og tjenester) de som bor i den enkelte grunnkrets kan nå med bil i løpet av 90 minutter.

Indeksen gir verdier fra 0 -1000 og Modum har en indeks på 812. Nærhet til de store byene gir utslag og det er derfor sannsynlig at Modum kan oppnå en del av veksten som legges til grunn for byene rundt Modum. Til tross for dette, er forventet utvikling i befolkningen lavere enn opprinnelige forutsatt i kommuneplanens samfunnsdel.

Konsekvens

Befolkningsprognosene viser at vi vil få en betydelig økning i andelen eldre mennesker i befolkningen framover mot 2040. På litt lengre sikt vil vi få en forholdsvis større økning i de yngre aldersgruppene enn blant de eldre, men på lang sikt er det større usikkerhet knyttet til tallene. Uavhengig av hvilke prognoser som legges til grunn vil forholdet mellom yrkesaktiv befolkning (20-66 år) og antall eldre (>67 år) i Modums befolkning gå nedover.

Utvikling og prognose for forholdet mellom yrkesaktiv befolkning (20-66 år) og eldre befolkning (>67 år) i Modum 2000-2040

Prognosene viser ellers at det mest sannsynlig vil bli en reduksjon i barnetallene i årene frem til 2026 (0 – 5 år) og 2032 (6 – 15 år) før det deretter øker. En gradvis dreining mot høyere andel yngre mennesker i befolkningen vil trolig ha positiv effekt på folkehelsen.

5.3 Innvandring

Status

En innvandrер blir i denne sammenhengen definert som en person født i utlandet av utenlandske foreldre og norskfødte med innvandrerforeldre. I perioden 2010-2019 har innvandrerbefolkningen økt med 900 personer, og utgjør nå i underkant av 13 prosent av Modums totale befolkning. Europeere utgjør om lag 60 prosent av innvandrere i Modum. Det er flest innvandrere fra Polen, Litauen, Kosovo, Syria, Irak, Eritrea og Tyskland.

Europa	1 040
Polen	371
Litauen	104
Kosovo	103
Tyskland	69
Afrika	196
Asia	471
Nord Amerika	15
Sør- og mellom Amerika	39
Oseania	3
Sum	1 764

Tabell 1. Innvandrere i Modum (SSB)

Årsaksforhold

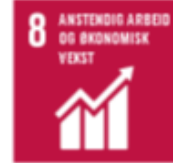
Arbeidsinnvandring utgjør en stor del av økningen. Det er også flere moinger enn tidligere som finner seg livspartnere fra andre land. Uro og konflikter andre steder i verden fører mennesker på flukt, men ut fra statistikken over landbakgrunn utgjør flyktninger en mindre del av innvandrere i Modum til nå.

Konsekvens

Innvandringen bidrar til økt folketall, og Modum utvikler seg i en multikulturell retning. Dette gir et større mangfold og globalisert fellesskap, men gir samtidig utfordringer knyttet til integrering og kulturelle og sosiale ulikheter.

6 Oppvekst- og levekår

6.1 Barnehage

6.1.1 Barnehagedekning

Høsten 2019 går 645 barn i barnehage i Modum. 309 barn går i privat barnehage og 336 barn går i kommunal barnehage. Modum kommune har en økende grad av barn fra 0 – 2 år i de kommunale barnehagene. I 2018 gikk 96 barn i alderen 0 – 2 år i barnehage, høsten 2019 er dette tallet økt til 124. Barn i alderen 0 – 2 år fordrer høyere bemanning og areal.

KOSTRA tall viser følgende dekningsgrad i aldersgruppa 1-5 år:

	Modum					Buskerud				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	82,9	81,2	87,1	89,6	90,2	90,1	89,8	90,5	90,7	90,8

Tabellen viser at dekningsgraden for 1-5 åringer i Modum gått opp fra 82,9 prosent i 2014 til 90,2 prosent. I aldersgruppen 3 – 5 år går 98,1 prosent barn i barnehage.

Ved hovedopptaket i 2019 fikk alle barn med en lovfestet rett til barnehageplass innvilget sin rett. Kapasiteten justeres i henhold til behovet for plasser i hovedopptaket. Modum kommune har arealmessig større kapasitet enn det som benyttes. Modum følger bemanningsnorm og pedagognorm. Bemanningen justeres etter antall barn med rett til plass. Dette innebærer at det blir ventelister på barnehageplass i løpet av året. Barnehagene har ikke ledig kapasitet i forhold til bemanning.

Årsaksforhold

Modum kommune tok i bruk en ny kommunal barnehage 1.1.2019. Dette medfører at kommunen har større kapasitet i forhold til areal enn tidligere. Likevel kan det oppleves vanskelig å få barnehageplass fordi bemanningen dimensjoneres etter de barna som har rett til plass i barnehagen. Modum kommune har noen barn som går i barnehage i andre kommuner, men dette antallet er stadig synkende.

Konsekvens

Forskning viser at gode barnehager styrker barnas tenkning og sosiale mestring, herunder utvikling av språk. Det å gå i barnehage reduserer sosial ulikhet i helse, beskytter mot psykiske lidelser og har sterkest effekt på de vanskeligstilte.

6.1.2 Fysisk aktivitet og helse

Status

Barnehagene i Modum jobber etter styringsdokumentet *Kompetanse for livsmestring* som er vedtatt i kommunestyret. Modumbarnehagenes felles satsning handler om å støtte barn til økt livsmestring nå og for framtiden. Barnehagene skal bidra til at barna gleder seg til hver dag som kommer, men også får et godt fundament for å mestre livet videre. Modumbarnehagene vil arbeide med grunnleggende faktorer basert på forskning og bygge videre på allerede god praksis i barnehagene. Livsmestring i barnehagen handler om å utvikle ferdigheter samt å tilegne seg

praktisk kunnskap som hjelper den enkelte til å håndtere medgang, motgang, endringer og konflikter på en best mulig måte. Dette vil bidra til å bygge en grunnleggende optimistisk holdning i barna, som gir dem tillit til egen evne til å mestre oppgaver og utfordrende situasjoner. Livsmestring for barn er nært knyttet til fysisk og psykisk helse.

Årsaksforhold

Barnehagene skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon, samt å bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnehagene skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring, følelse av egenverd, og forebygge krenkelser og mobbing. Barnehagene skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motoriske utvikling. Barna skal ha mulighet til ro og hvile i løpet av barnehagedagen. Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner. Når et barn har god psykisk helse, har det evnen til å mestre tanker, følelser og atferd.

Konsekvens

Veivalg for Modumbarnehagene:

Barna skal utvikle sosial og emosjonell kompetanse til aktivt å delta i det sosiale fellesskapet til berikelse for seg selv og andre.

Barnehagen skal være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta.

Barnehagen søker aktivt et godt foreldresamarbeid for å fremme kompetanse for livsmestring hos det enkelte barn.

Barna i Modum skal ha med seg en grunnleggende optimisme, trygghet og tro på egne evner til å finne løsninger selv når livet oppleves utfordrende.

6.2 Skole

6.2.1 Fysisk aktivitet

Status

Det er vanskelig å gi pekepinn på hvor aktive våre barn er totalt sett i hverdagen, men det kan sies noe om faktorer som bidrar til barns fysiske aktivitet. Skolene bidrar til mulighetene barn og unge har til fysisk aktivitet. Utover timetallet brukt til fysisk aktivitet i kroppsøvfaget, finnes det flere tiltak i skolen som også øker barnas aktivitet. Dette kan være for eksempel trivselsveiledere i friminuttene og Aktiv 365. I tillegg til Aktiv Ung som er et fritidstilbud for elever som ikke deltar i organisert aktivitet.

I tillegg bidrar også SFO positivt til barns aktivitetsnivå. Om lag ni av ti barn som deltar i SFO-ordningen når anbefalingen om en time fysisk aktivitet hver dag.

Årsaksforhold

Barn og unge oppholder seg lenger på skolen både i undervisningssammenheng og på fritiden. Skolen har derfor fått økt betydning for å fremme god helse gjennom økt fysisk aktivitet. Det er en fordel dersom flest mulig av elevene ved skolen også deltar i SFO-ordningen. Denne bidrar til fysisk aktivitet.

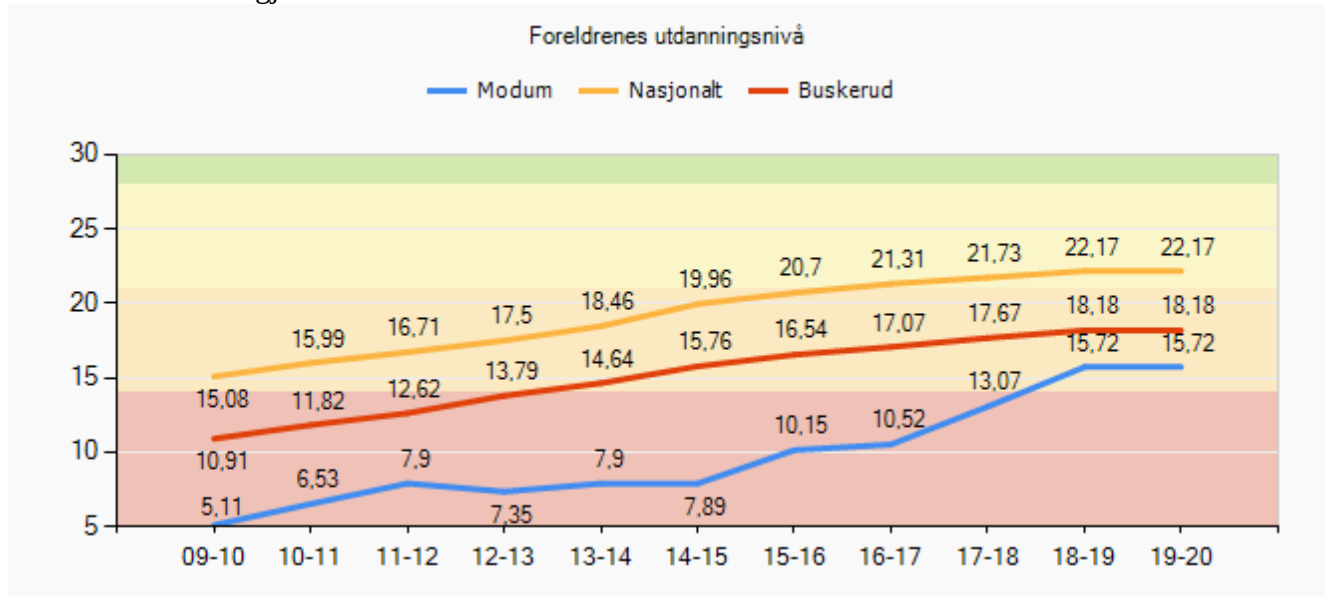
Konsekvens

Skolen som arena for økt fysisk aktivitet er sentral i et folkehelseperspektiv. Tid satt av til fysisk aktivitet i skolen, vil bedre elevens konsentrasjonsevne og utholdenhet i skolen. Dette kan gi bedre ro og læringsmiljø i timene, og bedre læringsutbytte. Det er en tydelig sammenheng mellom gode vaner knyttet til fysisk aktivitet i ung alder og holdning til fysisk aktivitet senere i livet.

6.2.2 Foreldrenes utdanningsnivå

Status

Foreldrenes utdanningsnivå har betydning for sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring. Her er en oversikt over utdanningsnivået til de som er foreldre til elevene i Modum samt tall for Buskerud og nasjonalt. Nivået i Modum har forbedret seg de siste årene, men er fortsatt under landsgjennomsnittet.

Tallene er basert på en utregning fra SSB. Prosenten er beregnet med utgangspunkt i følgende: Andel foreldre med høyere utdanning minus andel foreldre med grunnskole som høyeste utdanning. Dersom skåren er 17 prosent betyr dette at skolen har 17 prosent flere foreldre med høyere utdanning enn foreldre med grunnskole som høyeste utdanning.

Årsaksforhold

Barns foreldre har stor påvirkning på hvilke holdninger barna tar med seg til skolen. Foreldrenes holdninger til skolegang har også påvirkning på hvordan tilbakemeldinger fra skolen blir fulgt opp, gjennomføring av lekser, oppmøte og andre faktorer. Det er en sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og frafall i videregående skole. Det er også gjort forskning på sammenhengen mellom foreldre med lavt utdanningsnivå og barns utvikling av fedme. En rekke forskningsarbeid peker på at skolesystemet reproducerer sosiale forskjeller.

Konsekvens

Fokus på foreldrenes utdanningsnivå er komplisert. Det er liten tvil om at denne faktoren har påvirkning. Samtidig er det viktig med en bevissthet i skolene om at man ikke skal ha mindre forventninger til barn fra hjem med lavt utdanningsnivå. Det må også være fokus på andre faktorer enn bare teoretiske evner og skolen har et ansvar for at barn opplever mestring innen ulike områder.

6.2.3 Læringsmiljø og trivsel

Status

Under ses statistikk fra elevundersøkelse gjennomført høsten 2019 på barne- og ungdomstrinn. Statistikken inneholder mange faktorer, men alle påvirker i ulik grad trivsel og læringsmiljø. Modumskolen ser ut til å gjøre det godt innenfor flere faktorer sammenlignet med fylkes- og landsgjennomsnitt. Fargen indikerer positiv, stabil eller negativ utvikling i forhold til tidligere år.

Barnetrinn

Snitt	Modum kommune 5. trinn - 6. trinn - 7. trinn (18-19)	Modum kommune _15. trinn - 6. trinn - 7. trinn (19-20)	Buskerud 5. trinn - 6. trinn - 7. trinn (19-20)	Nasjonalt 5. trinn - 6. trinn - 7. trinn (19-20)
1. Motivasjon og mestring				
1.1 Motivasjon	3,96	3,88	3,91	3,86

Snitt	Modum kommune 5. trinn - 6. trinn - 7. trinn (18-19)	Modum kommune _15. trinn - 6. trinn - 7. trinn (19-20)	Buskerud 5. trinn - 6. trinn - 7. trinn (19-20)	Nasjonalt 5. trinn - 6. trinn - 7. trinn (19-20)
1.2 Innsats	4,21	4,10	4,26	4,26
1.3 Mestring	4,01	3,92	4,02	4,01
1.4 Faglig utfordring	3,90	4,02	4,08	4,04
2. Arbeidsmiljø				
2.1 Trivsel	4,29	4,14	4,32	4,30
2.2 Trygt miljø	4,22	4,18	4,32	4,31
2.5 Mobbing blant elever	4,61	4,68	4,69	4,68
2.6 Digital mobbing	4,84	4,82	4,86	4,85
2.7 Mobbing fra voksne	4,97	4,95	4,95	4,94
T 10 - Fysisk læringsmiljø	3,78	-	3,80	3,71
3. Klasseledelse				
3.1 Støtte fra lærerne	4,48	4,43	4,53	4,51
3.2 Arbeidsro	3,69	3,38	3,54	3,53
3.3 Elevdemokrati og medvirkning	4,01	3,94	3,92	3,89
3.4 Felles regler	4,44	4,41	4,48	4,49
3.5 Læringskultur	4,18	4,03	4,11	4,09
4. Vurdering				
4.1 Vurdering for læring	4,10	4,05	4,16	4,10
4.2 Egenvurdering	3,68	3,72	3,73	3,69
4.3 Vurdering for læring (Skoleporten)	3,94	3,93	4,00	3,94
5. Veiledning og rådgivning				
5.1 Skolehelsetjenesten	4,27	4,26	4,32	4,27
6. Støtte hjemmefra				
6.1 Støtte hjemmefra	4,35	4,34	4,36	4,36

Ungdomstrinn

Snitt	Modum kommune 8. trinn - 9. trinn - 10. trinn (18-19)	Modum kommune _18. trinn - 9. trinn - 10. trinn (19-20)	Buskerud 8. trinn - 9. trinn - 10. trinn (19-20)	Nasjonalt 8. trinn - 9. trinn - 10. trinn (19-20)
1. Motivasjon og mestring				
1.1 Motivasjon	3,76	3,75	3,65	3,57
1.2 Innsats	4,12	4,09	4,03	4,00
1.3 Mestring	3,98	3,96	3,99	3,94
1.4 Faglig utfordring	4,24	4,24	4,28	4,26
1.5 Relevant opplæring	3,75	3,77	3,68	3,61
2. Arbeidsmiljø				
2.1 Trivsel	4,27	4,29	4,27	4,22
2.2 Trygt miljø	4,17	4,14	4,07	4,03
2.5 Mobbing blant elever	4,77	4,79	4,79	4,75
2.6 Digital mobbing	4,87	4,89	4,89	4,87
2.7 Mobbing fra voksne	4,91	4,93	4,90	4,88
T 10 - Fysisk læringsmiljø	3,87	4,04	3,39	3,42
3. Klasseledelse				
3.1 Støtte fra lærerne	4,25	4,26	4,17	4,14

Snitt	Modum kommune 8. trinn - 9. trinn - 10. trinn (18-19)	Modum kommune _18. trinn - 9. trinn - 10. trinn (19-20)	Buskerud 8. trinn - 9. trinn - 10. trinn (19-20)	Nasjonalt 8. trinn - 9. trinn - 10. trinn (19-20)
3.2 Arbeidsro	3,82	3,68	3,65	3,64
3.3 Elevdemokrati og medvirkning	3,82	3,80	3,60	3,52
3.4 Felles regler	4,28	4,26	4,19	4,15
3.5 Læringskultur	4,08	4,01	3,95	3,90
3.6 Praktisk opplæring	3,27	3,31	3,36	3,24
3.7 Variert opplæring	3,89	3,95	3,87	3,82
4. Vurdering				
4.1 Vurdering for læring	3,78	3,73	3,81	3,74
4.2 Egenvurdering	3,21	3,08	3,16	3,02
4.3 Vurdering for læring (Skoleporten)	3,56	3,49	3,56	3,47
5. Veiledning og rådgivning				
5.1 Skolehelsetjenesten	3,95	4,02	3,79	3,72
5.2 Rådgivning	3,74	3,78	3,68	3,69
6. Støtte hjemmefra				
6.1 Støtte hjemmefra	4,29	4,25	4,26	4,23
7. Prioriterte tilleggsspørsmål - Udir				

Årsaksforhold

Læringsmiljø og trivsel er sammensatt av mange faktorer og man må vurdere disse faktorenes påvirkning på folkehelsen hver for seg. Samtidig er læringsmiljø og trivsel en svært viktig indikator på hvordan skolene legger til rette for elevene som har sin hverdag der. Det er mange årsaker til at resultatet blir som det blir, men det er arbeidet godt med klasseledelse og læringsmiljø, spesielt i ungdomstrinnet. Det er viktig med bevissthet rundt lærerens arbeid. Dette er ofte den viktigste faktoren for et godt klassemiljø. Det er også viktig med tilstrekkelig støtteressurser rundt skolene. Det er miljøterapeut til stede på hver skole som aktiviserer utenfor klasserommene.

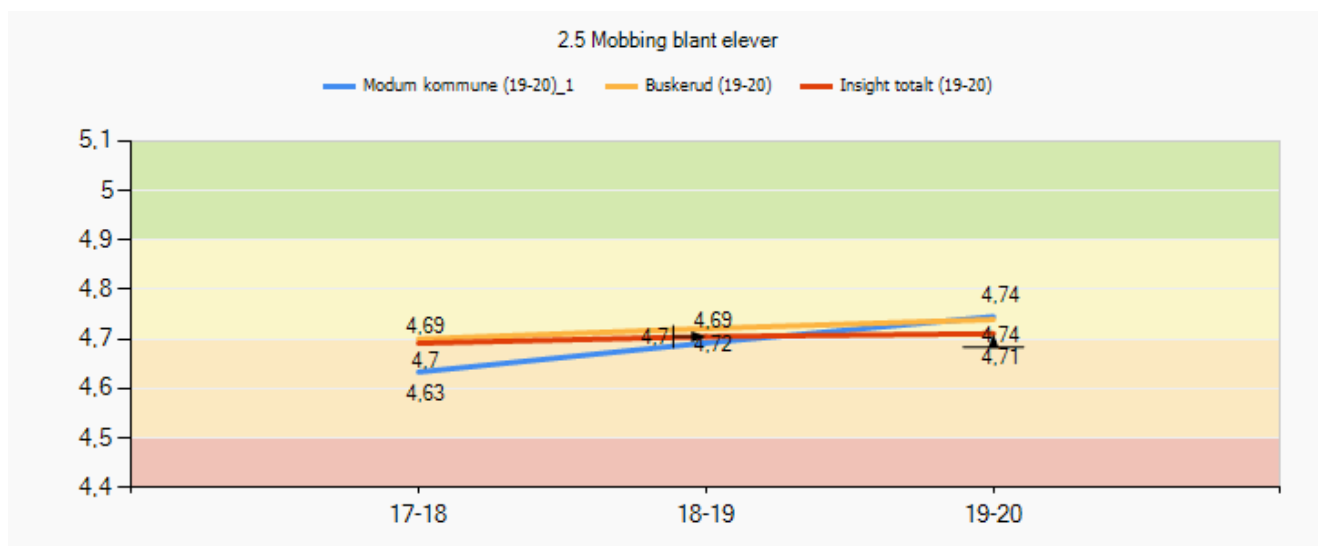
Konsekvens

God trivsel vil ha en direkte folkehelseeffekt. Spesielt vil faktorene mobbing, krenkelser og trygghet være direkte forbundet med psykisk helse. Faktorene motivasjon, støtte hjemmefra, mestring, trygghet og lignende, vil direkte påvirke mulighet for frafall videre i skolegangen. Skolehelsetjeneste og rådgiving vil også ha påvirkning for hvordan barn og unge veiledes i en god skolehverdag.

6.2.4 Mobbing

Status

Diagrammet under viser indikator for mobbing blant elever fra den årlige elevundersøkelsen som gjennomføres for 5.-10. trinn. Det er data som viser elevenes svar alle skoleår fra 2017/2018 til 2019/2020.

Fem er høyest score og resultatene viser en snittverdi.

Statistikken viser elever som ikke opplevde mobbing i en skala fra 1-5. Modum har hatt forbedring i disse tallene de siste årene.

Årsaksforhold

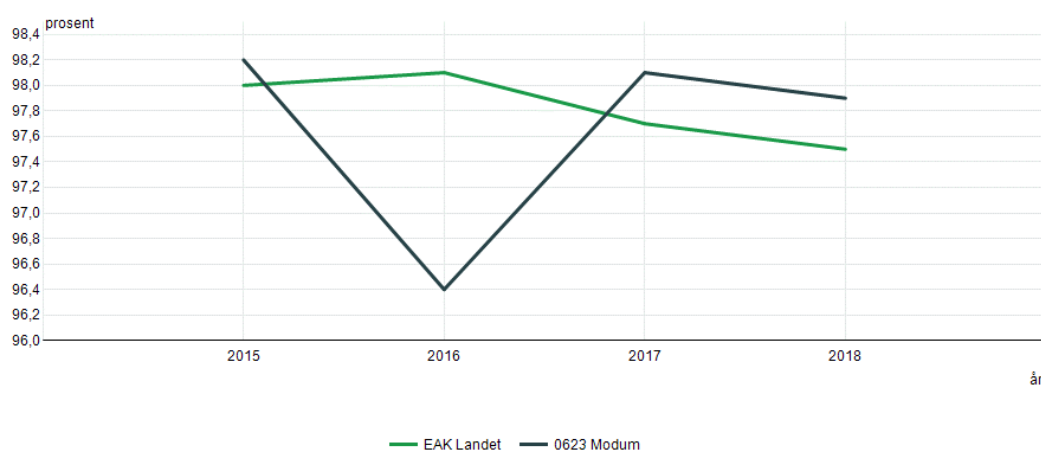
Mobbing i skolen har hatt betydelig fokus de siste årene og man ser en bedring over tid for landet for øvrig. Det er nulltoleranse mot mobbing i skolene i Modum og det arbeides kontinuerlig med trivselsfremmende tiltak. Det er også tydelig sammenheng mellom god klasseledelse og lite mobbing.

Konsekvens

Opplevd mobbing har tydelig sammenheng med mental helse hos mennesker i alle aldre. Mobbing kan ha alvorlige og langvarige konsekvenser for mobbeofferet. Barn som er utsatt for mobbing kan utvikle forskjellige vansker. Selv om mobbingen har sluttet, kan mobbeofrene slite med konsekvensene mange år etterpå.

6.2.5 Overgang fra grunnskole til videregående skole

12232: Utdypende indikatorer for grunnskolesopplæring, etter region og år. Elever med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring (prosent).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Mens det i 2015 var 98,2 prosent av elevene som gikk direkte videre til videregående opplæring, var andelen i 2018 redusert til 97,9 prosent mot nasjonalt snitt på 97,5 prosent.

Årsaksforhold

Det er en sammenheng mellom kontinuerlig skoleløp og gjennomføring. Det er mange årsaker til at elever velger å ikke ta videregående rett etter grunnskolen. Faktorer vil være et godt skole-hjem samarbeid, god rådgivingstjeneste, og en målrettet PPT-veiledning dersom det er behov for dette.

Konsekvens

Kontinuerlig skoleløp er viktig for å hindre frafall.

6.3 Barn med barnevernstiltak

Status

Modum kommune	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 (per 1.11.19)
Antall meldinger	109	150	191	203	214	186	153	179	184	156	146
Antall avsluttede undersøkelser	91	75	122	149	137	130	124	137	139	130	113
Barn med hjelpetiltak	65	81	86	103	99	115	114	107	96	79	87
Av disse; barn plassert frivillig utenfor hjemmet	9	6	7	3	10	10	10	8	6	6	6
Barn under omsorg/ plassert utenfor hjemmet (inkl. atferd og akuttvedtak)	11	17	30	38	44	47	47	53	53	46	47
Antall barn i tiltak totalt	76	98	116	141	153	162	161	160	149	125	134

134 barn/ungdommer mottok hjelpetiltak etter Lov om barneverntjenester i Modum kommune ved rapportering pr. 1.11.2019. I løpet av ett år er antall barn med hjelpetiltak ca 160. I tillegg var 47 barn/ungdom under barneverntjenestens omsorg, og 6 plassert frivillig utenfor hjemmet, dvs. bosatt i fosterhjem, beredskapshjem eller i omsorgsinstitusjon.

Årsaksforhold

Det er mange ulike forhold som påvirker antall barn og familier som har behov for bistand fra barneverntjenesten. Dette handler om fysiske og psykiske helseutfordringer, rusmisbruk, kriminalitet, sosioøkonomiske forhold, tilgjengelighet på billige boliger, samlivsbrudd, lavt utdanningsnivå og færre arbeidsplasser for de uten utdanning, barnehagedekning, omfang og kvalitet på forebyggende tiltak som åpen barnehage, foreldreveiledningskurs, fritidsaktiviteter for alle osv. Alle barn har rett til trygg og god omsorgsbasis. De skal vokse opp med kjærlighet og respekt fra sine omsorgsgivere. Gode foreldreferdigheter læres ofte av egne foreldre gjennom å ha vært deres barn. Dessverre gjelder dette ofte de svake foreldreferdighetene også, som manglende tilsyn, manglende støtte, involvering og trøst, bruk av rusmidler med barn til stede, bruk av vold og avvísning som oppdragermetode osv. Det er utfordrende å snu «sosial arv». Barneverntjenesten har siste år gradvis bygget opp et foreldreveiledningsteam «Styrk-team» som skal forebygge og behandle disse utfordringene, hvor foreldre og barn får omfattende og spissert hjelp.

Konsekvens

Barn som lider under omsorgssvikt vil med stor sannsynlighet få problemer også som voksne. Dette medfører kanskje at de sliter med alvorlige problemer i hverdagen hele livet og at de ikke har forutsetninger for å ivareta egne barn når de blir voksne. Å hjelpe barn til en trygg og god barndom er lønnsomt og nødvendig både ut fra et humanistisk og et samfunnsøkonomisk perspektiv.

6.4 Frafall fra videregående

Status

Frafallstallene omfatter tall for andelen personer som startet på videregående opplæring, men som har sluttet underveis eller ikke har bestått etter 5 år. Det betyr at de ikke har fått studiekompetanse eller yrkeskompetanse (inkludert læretid) i løpet av denne tiden.

Modum er inne i en positiv utvikling når det gjelder frafall i videregående skole.

År	Frafallsprosent
2012	33 prosent
2013	32 prosent
2014	28 prosent
2015	26 prosent
2016	25 prosent
2017	25 prosent
2018	23 prosent
2019	24 prosent

Kilde: Folkehelseinstituttets folkehelsebarometer

Det har vært satset på ulike tiltak for å øke gjennomføringen i videregående skole; Tiltak for å få elevene til å bli i skolen, tiltak for å hindre at elever faller ut av skolen og tiltak for å fange opp de som har falt ut eller er i ferd med å falle ut av skolen. Det har vært satset på tiltak både på systemnivå og individnivå. Det har vært kartlagt hva som øker risiko for frafall; 40 prosent av frafallet skyldes forhold utenfor skolearenaen blant annet psykiske helseutfordringer. Skolehelsetjenesten har vært styrket med statlige midler for å øke gjennomføringen i denne perioden. 25 prosent av 25-åringer er i følge tall fra NAV ikke i arbeid eller i utdanning. For øvrig samarbeides det på ledernivå kommunalt, interkommunalt og fylkeskommunalt for å øke gjennomføringen i videregående skole.

Det har vært satset på utvikling av system-tiltak av god kvalitet og individuelle tiltak for elever i en tidlig fase. Det er viktig å ha fokus på overgangene mellom barnehage, barneskole, ungdomsskole og videregående skole. Det er og vil bli satset på helhetlige lavterskeltiltak innenfor og i samarbeid med de ulike tjenesteområdene for gravide, i helsestasjon for sped- og småbarn, i barnehagen, i skolen, i skolehelsetjenesten, i barnevernet, Frisklivssentralen, Rask psykisk helsehjelp, NAV, UngInvest og i spesialisthelsetjenesten samt samarbeid med næringslivet. Det må styrkes og utvikles tiltak både for individet og familien.

Arsaksforhold

Frafall i videregående skole er et omfattende problem i hele landet. Trivsel og skoleprestasjoner i grunnskolen påvirker mulighetene til å fullføre videregående utdanning. Høyt skolefravær øker sjansen for å falle fra. Opp mot 40 prosent av frafallet skyldes forhold utenfor skolen; personlige eller i familien. Mange har psykiske helseutfordringer, søvnmangel, noen har rusproblemer. Konfliktfylte samlivsbrudd hos foreldre påvirker negativt. Folkehelseprofilen viser at mange voksne i Modum har lavt utdanningsnivå. Dette påvirker også barnas utdanningsvalg og risiko for å falle fra i videregående skole.

Konsekvens

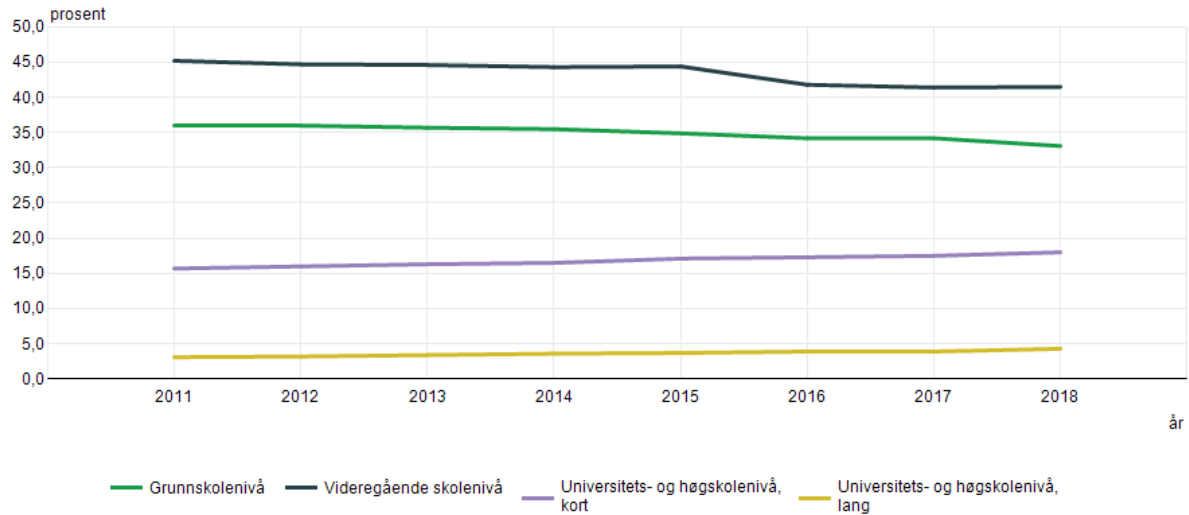

En høyere gjennomføringsgrad i videregående skole vil føre til at flere ungdommer vil klare seg bedre i sitt voksenliv, både med hensyn til mulighet for arbeid og videre utdanning. Utdanning bidrar til å fremme helse videre i livet gjennom arbeid og deltakelse i samfunnet. Skolen er også en viktig sosial arena som kan gi venner, fellesskap og følelse av tilhørighet.

6.5 Utdanningsnivå

Status

09429: Personer 16 år og over, etter nivå og år. Modum, Begge kjønn, Personer 16 år og over (prosent).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Andel av befolkningen i Modum etter utdanningsnivå

Statistikk fra SSB viser at andelen av Modums befolkning med grunnskoleutdanning som høyeste fullførte utdanning er synkende til 33,1 prosent (Nasjonalt 25,8 prosent). Det samme med videregående utdanning ned til 41,5 prosent (Nasjonalt 37,2 prosent). Dette vil si at det generelle utdanningsnivået er økende.

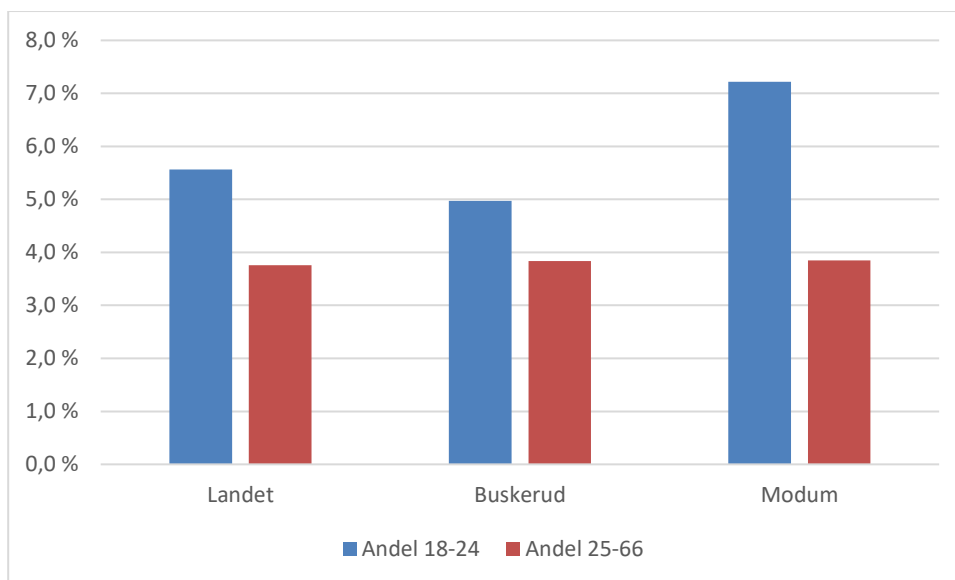
Årsaksforhold

Tradisjonelt har Modum vært en industrikommune, knyttet til vassdraget og virksomheter rundt dette. Et stort antall arbeidsplasser som ikke stilte krav til utdanning, førte til at en stor andel av befolkningen gikk rett over i arbeid, for eksempel etter grunnskolen. Fortsatt ser man konsekvenser av dette, ved at utdanningsnivået er lavere enn gjennomsnittet i andre sammenlignbare kommuner.

6.6 Levekår

6.6.1 Lav inntekt

Status

Tabellen viser at Modum har en høyere andel unge sosialhjelpsmottakere sammenlignet med både landet og gjennomsnittet i Buskerud.

Sosialhjelpsmottakere i Modum:

	2015	2016	2017	2018
Alder i alt	433	410	370	377
Sosialhjelpsmottakere 18-24 år (antall)	92	68	62	77
Sosialhjelpsmottakere 25-66 år (antall)	335	337	302	294

SSB: 12219: Sosialhjelpsmottakere, utbetalt beløp og stønadstid, etter statistikkvariabel, region og år

Årsaksforhold

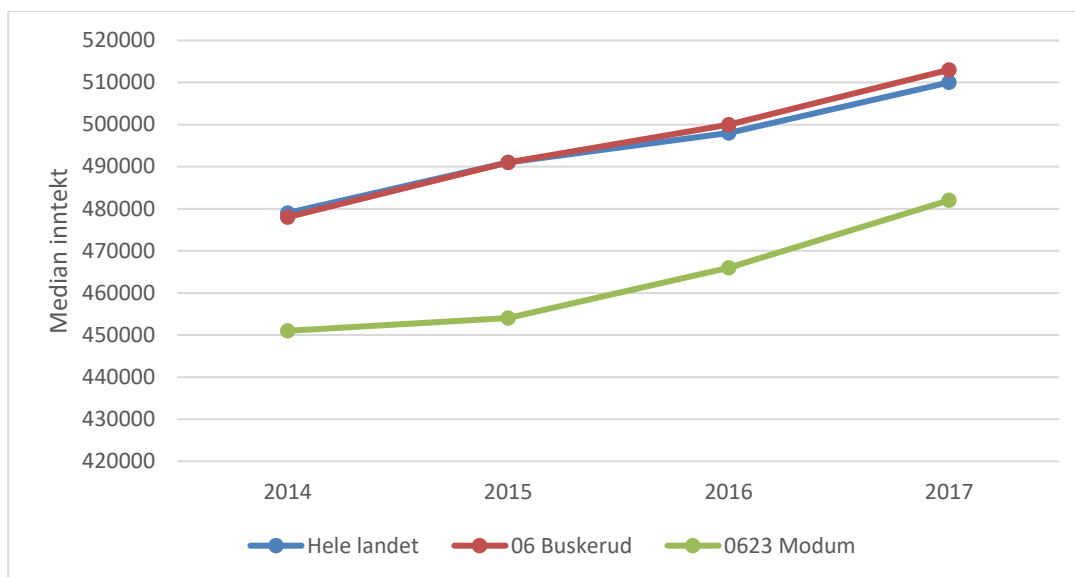
Ulikheter i forhold til inntekt i en kommune kan være en pekepinn på at det også er sosiale helseforskjeller. Øvrige tall i folkehelseprofilen vil påvirke mulighet for selvforsørgelse ved eget arbeid, som det beste virkemiddelet for å øke inntekt, og fravær av fattigdom.

Konsekvens

De siste 30 årene har alle inntektsgrupper i landet fått bedre helse, men helsegevinsten har vært størst for personer med lang utdanning og høy inntekt. For eksempel har denne gruppen lengre forventet levetid enn personer med lavere utdanning og inntekt. Særlig de siste ti årene har helseforskjellene økt. Dette gjelder både fysisk og psykisk helse, og både barn og voksne. Utjevning av sosiale helseforskjeller er derfor et viktig mål i folkehelsearbeidet.

6.6.2 Inntektsfordeling

Status

SSB: 06944: Inntekt for husholdninger, etter statistikkvariabel, region, år og husholdningstype

I figuren ser man en generell økning i medianinntekten både i Norge, Buskerud og Modum. Modum ligger allikevel under landet og Buskerud for øvrig.

Årsaksforhold

Ulikheter i forhold til inntekt i en kommune kan som nevnt være en pekepinn på at det også er sosiale helseforskjeller.

Konsekvens

Inntekt og økonomi er grunnleggende påvirkningsfaktorer for helse. Forskning har vist at det er en sammenheng mellom inntektsnivå og helsetilstand. Lav inntekt øker sannsynligheten for dårlig selvpålevd helse, sykdom og for tidlig død.

6.6.3 Sysselsetting

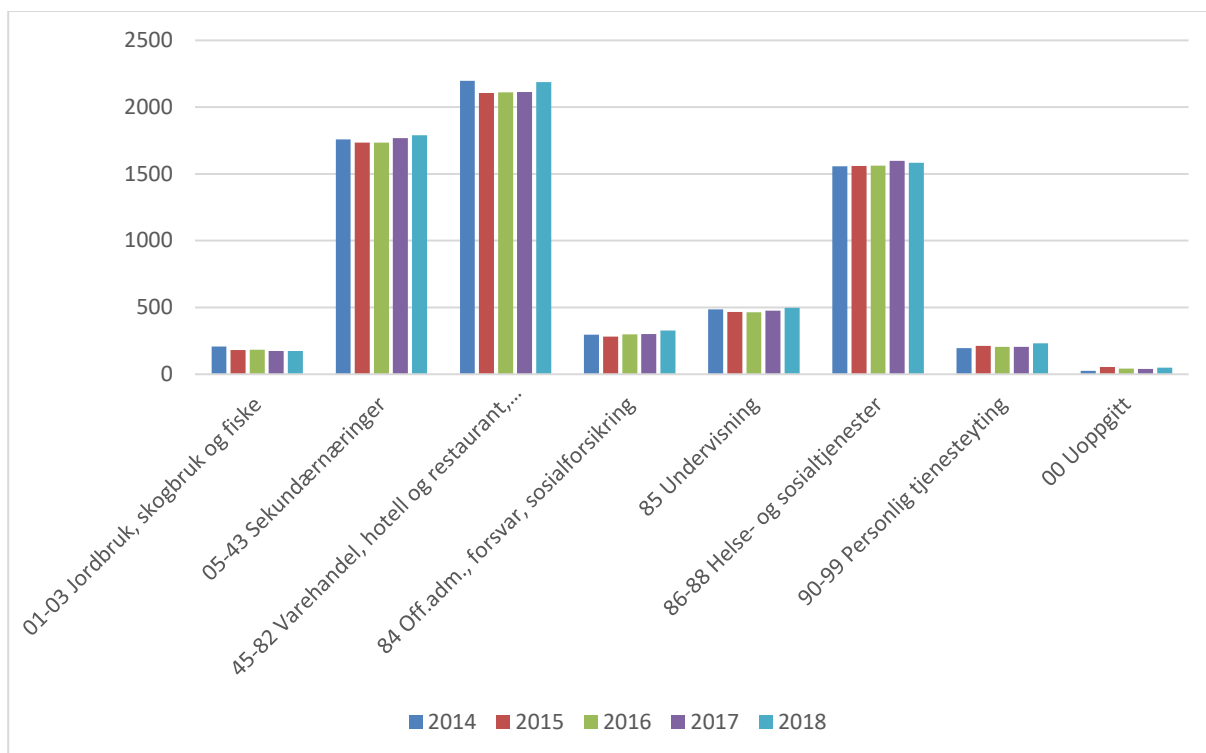
Status

Sysselsatte i prosent av befolkningen 15-74 år				
2014	2015	2016	2017	2018
65,4	63,8	63,4	63,8	65,0

SSB: 06445: Andel sysselsatte i befolkningen per 4. kvartal (prosent), etter region, alder, statistikkvariabel og år

6700 innbyggere i Modum er registrert sysselsatt. Dette tallet har vært ganske stabilt de siste årene, til tross for at antall innbyggere i yrkesaktiv alder øker.

Utvikling av sysselsettingen fordelt på bransjegrupper vises i figuren under.

SSB: 07984, Sysselsatte per 4. kvartal, etter statistikkvariabel, region, næring (SN2007), år og alder

Årsaksforhold

Det gapet som oppstår mellom antall sysselsatte og antall innbyggere i yrkesaktiv alder er en konsekvens av en økt innflytting, hvor blant annet flere har liten/manglende arbeidsevne, samt en økt andel i befolkningen på ulike trygdeytelser. I tillegg viser en aldrende befolkning at flere slutter i arbeidslivet, og mottar pensjon i stedet.

Konsekvens

Høy sysselsetting og arbeid for personer med redusert arbeidsevne vil være positivt for folkehelsen.

6.6.4 Sykefravær

Status

3. kvartal	2015	2016	2017	2018	2019
06 Buskerud	4,4	4,3	4,4	4,4	4,5
0623 Modum	4,2	4,4	4,6	4,6	4,9

Som tabellen viser har det vært en økning i sykefraværet siden 2015. I 3. kvartal 2019 ble det registrert 18 063 tapte dagsverk i Modum, hvorav kvinneandelen var på 9 849 dagsverk.

Årsaksforhold

Noe av årsaken til sykefraværet kan forklares i flere av indikatorene i folkehelseprofilen. En høyere andel av befolkningen med fysisk og psykisk sykdom, samt overvekt kan spille inn på sykefraværet.

Konsekvens

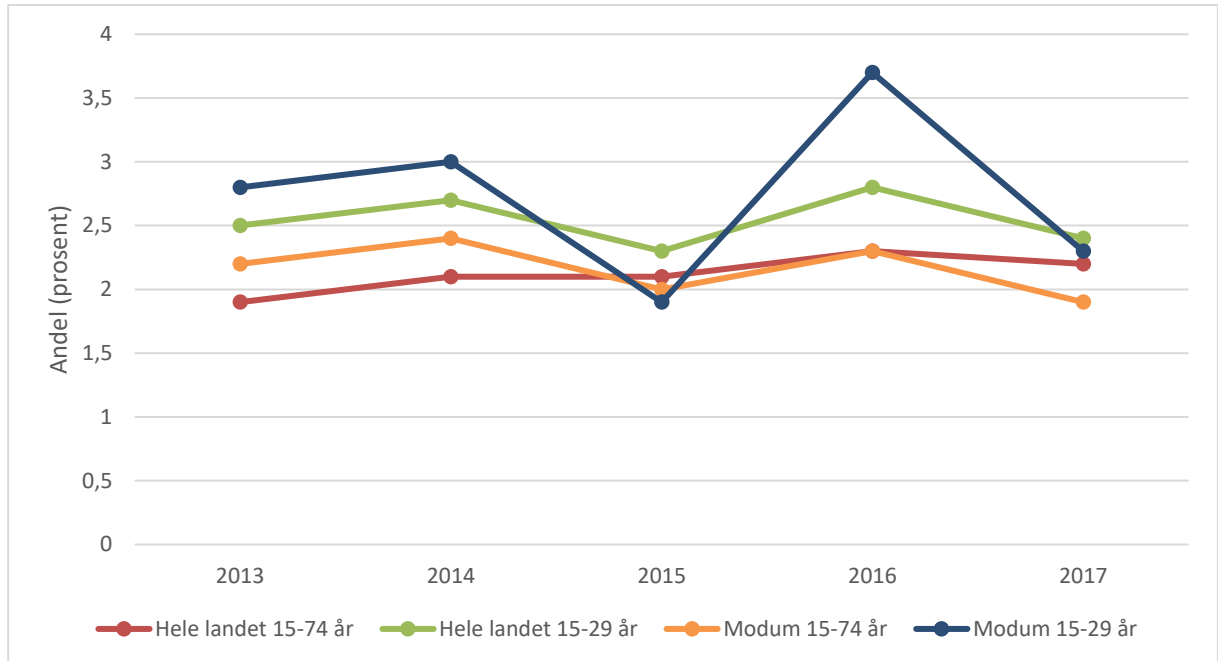
Et høyt sykefravær har flere konsekvenser. For den enkelte sykmeldt kan det ha store konsekvenser om fraværet blir langvarig; dette gjelder både økonomisk og sosialt. For bedrifter har et høyt sykefravær en kostnad, i tillegg til at produksjon/tjenesteytingen blir lavere.

6.6.5 Arbeidsledighet

Status

Arbeidsledigheten i Modum har gjennomgående vært lav. I 2017 ble ca. 247 personer registrert arbeidsledige i snitt gjennom året. Dette gir en arbeidsledighet på 1,9 prosent.

Tabellen nedenfor viser registrerte arbeidsledige i Modum ved utgangen av årene 2013 – 2017, sammenlignet med hele landet.

Årsaksforhold

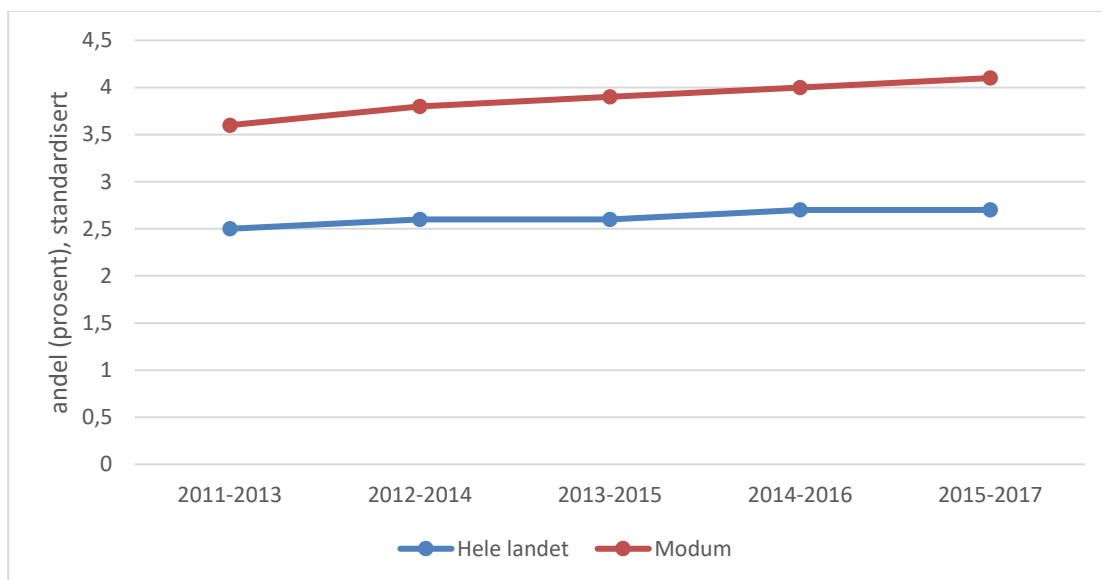
Den lave veksten i samlet sysselsettingen som medførte en økning av arbeidsledige de senere årene. Fra 2016 til 2017 var det nedgang for alle grupper igjen, på grunn av en økt sysselsetting grunnet en moderat oppgangskonjunktur.

Konsekvens

Arbeidsledighet har betydning for både helse og levekår. En økt arbeidsledighet vil ha uheldige konsekvenser for den enkelte, ved at inntekten går drastisk ned. For familier kan dette ha stor betydning. En økt arbeidsledighet kan gjøre det vanskeligere for den delen av befolkningen i kommunen som ikke har utdanning utover grunnskolenivå. Det er en stadig mindre etterspørsel etter arbeidskraft uten krav til utdanning, samtidig som andelen med kun grunnskole øker (ofte menn med innvandrerbakgrunn). Dette gir et gap som er vanskelig å fylle. En konsekvens for disse personene kan bli langtidsledighet, samt manglende økonomiske rettigheter. Økonomisk sosialhjelp er da et sikkerhetsnett. For samfunnet fører arbeidsledighet til tap av verdiskapning.

6.6.6 Uførhet

Status

Tabellen over viser andelen med varig uførepensjon mellom 18 og 44 år. Tabellen viser at uføreandelen er høy sammenlignet med landsgjennomsnittet. Denne forskjellen har blitt stadig større siste år.

Pr. september 2019 er det 1098 stk. som har en uføretrygd i Modum. Tabellen viser fordeling på alder:

September 2019 :

År	18-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-67
0623 Modum	6	24	28	47	87	91	125	168	200	249	109

Årsaksforhold

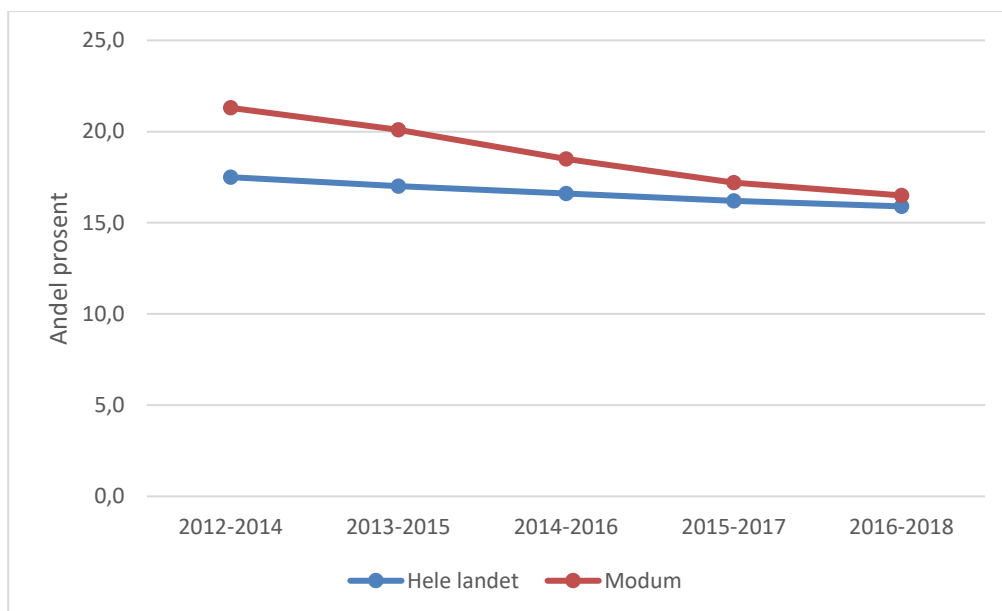
Flere av de andre faktorene i Folkehelseprofilen vil påvirke tallet på uførhet. En økt andel med fysiske og psykiske plager, lavt utdanningsnivå, og forholdsvis høyt frafall fra videregående vil være faktorer som i stor grad er avgjørende for nivået på antall uføretrygdete.

Konsekvens

En stor andel uføretrygdete har uheldige konsekvenser for den enkelte, og dens familie. Inntekten går ned, og kan føre til fattigdom. Manglende aktivitet kan også være negativt for den psykiske helsen. Høyere dødelighet er også et faktum blant denne gruppen. Sosial arv er en tilleggsbelastning. Lave trygdeytelser medfører ofte at den enkeltes inntekt ikke strekker til. Mange må derfor suppleres på økonomisk sosialhjelp. Dette vil igjen ha konsekvenser for kommuneøkonomien.

6.6.7 Eneforsørgere

Status

Eneforsørgere under 45 år, andel. Kilde KommuneHelsa statistikkbank

Tabellen viser at Modum har en høyere andel eneforsørgere sammenliknet med landet for øvrig. Forskjellen har blitt mindre de senere årene. Modum har gått ned fra over 20 prosent til 16,5 prosent. Tilsvarende tall for landet var i 2016-2018 15,9 prosent

Årsaksforhold

Sosial arv kan være en årsak til at dette tallet har holdt seg stabilt høyt.

Konsekvens

Som nevnt under inntektsforhold, kan det å være eneforsørger føre til vanskelig økonomi og en større barnefattigdom. Dette kan igjen føre til en uheldig sosial arv.

6.6.8 Boforhold

Status

Tall fra SSB¹ 2018 viste at 75,4 prosent av innbyggerne i Modum bor i selveide boliger, 5,7 prosent eier gjennom borettslag eller aksjeselskap og 18,9 prosent leier bolig.

Innbyggerundersøkelsen fra 2018² hadde følgende resultater vedr. boforhold:

Spørsmål	Modum 2018	Snitt Norge 2018	Modum 2014	Modum 2011
muligheten for å skaffe seg leilighet?	4,5	3,8	4,1	4,1
muligheten for å skaffe seg enebolig/rekkehus?	4,5	4,2	4,5	4,3
muligheten for å skaffe seg tomt?	3,9	3,9	4,0	3,9
Snitt	4,3	4,0	4,2	4,1

Muligheten for å skaffe seg leilighet er 0,4 bedre enn i 2014, ellers er resultatene bedre enn landet og snittet er 0,1 bedre enn i 2014.

Kommunen har bo- og dagsentra med heldøgns tilsyn hvor beboerne bor i egne leiligheter. Det finnes også flere botilbud for spesielle pasientgrupper, gjerne i mindre boliger. Dette dreier seg

¹ SSB, tabell nr 11084

² Innbyggerundersøkelsen 2018, skala 1-6, hvor 6 gir høyest score

oftest om yngre funksjonshemmede. Personer i alderen 18-49 år med stort hjelpebehov skal ikke få sitt omsorgsbehov dekket på institusjon/sykehjem.

Modum kommune, ved Modum Boligeiendom KF, har 267 leiligheter for utleie. Disse er fordelt slik:

Formål/Sted	Åmot	Geithus	Vikersund
Sosialbolig	15	5	12
Flyktningebolig	14	2	39
Bofellesskap PU	19		30
Treningsbolig PU		4	4
Bofellesskap/ psykiatri		40	
Bofellesskap eldre			50
Trygde/pensjonist bolig	15		18
Sum	63	51	153

Tall per desember 2019

180 av boligene i tabellen over er omsorgsboliger. Disse kan klassifiseres slik:

	Antall boliger
Tilrettelagt bolig (omsorgsbolig)	50
Bolig med heldøgnsbemanning (omsorgsbolig)	130

Årsaksforhold

Boligprisene i Modum har økt de siste årene og det kan være vanskelig for enslige og familier med lav inntekt å komme inn på boligmarkedet.

Konsekvens

Gode og stabile boforhold er viktig både for barn og voksnes helse og trivsel. Store deler av Modum kommunes innbyggere har gode boforhold, både med hensyn til bosted og nærmiljø. Det er viktig å ha fokus på hvordan kommunen sikrer de svake gruppene tilsvarende trygghet i forhold til bosted.

Det bør stimuleres til at folk bygger boliger med livsløpsstandard og at eldre bor i tilrettelagte boliger som gjør at de i større grad har mulighet for å bo i egen bolig så lenge som mulig.

6.6.9 Integrering

Status

Modum kommune har bosatt gjennomsnittlig 36 flyktninger per år i løpet av de siste fem årene. I årene 2015, 2016 og 2017 var det et forholdsvis høyt antall bosettinger. Krig og konflikter i spesielt Syria er hovedårsaken til dette.

I 2019 hadde Modum et kommunestyrevedtak om å bosette 18 flyktninger, hovedsakelig overføringsflyktninger. Det samme antallet gjelder også for 2020. Norge har foreslått å ta i mot 3000 kvoteflyktninger for 2020. Og ifølge IMDi sine prognoser vil norske kommuner bli anmodet om å bosette 5000 flyktninger i 2020. Modum har allerede tatt i mot en ny folkegruppe fra Sør-Sudan. Dette er mennesker med lite utdanning og har med seg erfaringer fra et særlig krigsherjet område. Dette vil stille krav om økt kompetanse og innsats fra flere tjenester i kommunen.

Bofellesskap for enslige mindreårige og asylmottaket på Sevalstunet blitt lagt ned de siste årene.

Alle nybosatte flyktninger mellom 18 og 55 år har rett og plikt til introduksjonsprogram i følge Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere. For inneværende år har 34 personer avsluttet introduksjonsprogrammet, hvorav 2 har avsluttet til jobb og 21 til

utdanning inkl. grunnskole. Dette gir en måloppnåelse, hvis vi inkluderer grunnskole, på 68 prosent. Flesteparten har fortsatt med videre studier på grunnskole og videregående etter endt introduksjonsprogram. Gjennomsnittet for hele landet i 2018 var 55 prosent. Det er det beste resultatet i introduksjonsordningens historie. Introduksjonsordningen trådte i kraft i 2004 og resultatene har lenge vært stabile. De ti siste årene har mellom 43 og 48 prosent av deltakere har gått ut i arbeid eller utdanning etter endt program (imdi.no).

Det viser seg utfordrende å kvalifisere til jobb. Pr i dag har kommunen forpliktet seg til å stille med praksisplasser i de ulike etatene. I tillegg får en stor andel av flyktningene tilbud om grunnskoleløp. I 2020 vil Flyktningtjenesten rette fokus mot å yrkesrette introduksjonsprogrammet i langt større grad. Dette vil involvere økt samarbeid med privat næringsliv, i tillegg til tettere samarbeid med NAV og Voksenopplæringen. Det skal også legges en plan for hyppigere bruk av karriereveiledning ved Ringerike karrieresenter, dette er også i tråd med forslaget til innhold i ny Integreringslov som nå ligger til høring.

Antall personer som deltar i introduksjonsordningen ligger på ca. 30 personer. Foreløpig prognose for 2020 tilsier at antall personer som kommer til å delta i introduksjonsprogrammet vil forholde seg noenlunde stabilt med en variasjon på +/- 2 personer.

Modum kommune står ovenfor noen særskilte utfordringer når det kommer til levekår og flyktninger.

1. Det har blitt en konsentrasjon av barnefamilier i Vikersund, noe som legger et særskilt press på nærskolen. Skolene opplever utfordringer med barn som ikke kan språket.
2. En helhetlig boligsosial tilnærming for denne gruppen bør få større fokus, slik at barnefamilier kan få egnede og trygge bomiljøer med tilknytning til offentlig transport og skole/barnehage. Videre blir det viktig å unngå at flere bosettes Vikersund. For å oppnå dette må det planlegges i god tid hvilke boliger og områder som er egnet for kommende flyktninger. Dette krever involvering av flere tjenester som Husbanken og Modum Boligeiendom KF.
3. I følge loven skal nybosatte flyktninger begynne i introduksjonsprogrammet snarest og innen 3 måneder. En utfordring er de som bosettes etter søknadsfristen for opptak til barnehager. De fleste bosettingene skjer sensommeren og utover. Her har Modum kommune avvik ved at flere voksne flyktninger må være hjemme med barn inntil de får barnehageplass, og således ikke kan starte i introduksjonsprogrammet innen 3 måneder.
4. En andel av flyktningene som har kommet sliter med ulike helseplager, både psykisk og fysisk. I tillegg er det noen som har manglende progresjon i det norske språket. Dette vil legge et press på NAV og andre tjenester i kommunen.

Årsaksforhold

Det er ikke foretatt noen levekårsundersøkelser som retter seg spesielt mot de som er bosatt de siste 5 årene. Derfor er det vanskelig å si noe om hvordan de selv opplever sin nye tilværelse i Modum.

Det har vist seg utfordrende å kvalifisere flyktninger til jobb, og dette er også et fenomen på landsbasis. Utfordringene er sammensatte og kan skyldes flere faktorer som dårlige helse, manglende norskferdigheter, kompetanse som er lite relevant, reisevei som krever bil og lav formalkompetanse.

Flere strever med økonomi, og noen risikerer utkastelse eller får inkasso grunnet manglende betaling. Flyktningtjenesten bruker mye tid på å rydde opp i det som for deltakerne oppleves som kaos. Det skal sies at dette ikke er representativt for flyktningene i Modum, men gjelder noen få personer. For de det gjelder og eventuelt deres barn skapes det mye støy og uro. Håndtering av personlig økonomi er noe flyktningtjenesten har fokus på.

Konsekvens

Konsekvenser av de problemstillingene som er nevnt over kan være flere. For kommunens sin del vil det medføre større trykk og utgifter på de ulike tjenestene som NAV, Modum Boligeiendom KF og helsetjenestene. For flyktningene sin del vil manglende integrering i form av kvalifisering kunne føre til en rekke utfordringer som barnefattigdom, passivitet, dårlig psykisk helse og uforutsigbarhet og bekymring for fremtiden.

På den annen side er det flere som tar utdanning og flere får seg inntektsgivende arbeid. Det er også flere barn som deltar i en organisert fritidsaktivitet. På sikt viser det seg at økende botid fører til bedre integrering. Vi må allikevel være var for de utfordringene kommunen står ovenfor og jobbe for at flest mulig blir kvalifisert til jobb eller utdanning, og blir inkludert i lokalsamfunnet.

7 Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø

7.1 Organiserte fritidsaktiviteter

Status

I Ungdataundersøkelsen 2017 svarer 66 prosent av ungdomsskoleelevene i Modum at de er med i en organisert fritidsaktivitet. 9 prosent sier at de aldri har vært med i en fritidsorganisasjon etter at de fylte ti år. [Fritidserklæringen](#) bygger på FNs barnekonvensjon og fordrer kommunen og frivilligheten til å samarbeide slik at alle barn, uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, skal ha mulighet til å delta i minst en organisert fritidsaktivitet sammen med andre.

Årsaksforhold

Det finnes en rekke frivillige lag og foreninger, private aktører og kommunale tjenester som tilbyr organiserte fritidsaktiviteter i Modum kommune. Oversikt over disse finnes på [fritid123.no](#). Nasjonalt er det sammenheng mellom deltakelse i fritidsaktiviteter og sosioøkonomisk status. Barn som vokser opp i familier med mange av de sosioøkonomiske ressursene, deltar oftere i fritidsaktiviteter enn de som har færre ressurser. Spørsmålet om sosial ulikhet begrenser seg ikke bare til å handle om fattigdomsproblematikk eller om de få som er utenfor. Sosiale forskjeller utspiller seg langs hele den sosiale samfunnsstigen for de fleste fritidsaktivitetene.³ Årsakene til dette kan forklares både kulturelt, sosialt og økonomisk.⁴ Det er ingen grunn til å anta at situasjonen er annerledes i Modum enn på landsbasis.

Konsekvens

Deltakelse og inkludering øker helse og livskvalitet.⁵ Organiserte fritidsaktiviteter har flere viktige funksjoner i barns liv. De er sosiale møteplasser der vennskap knyttes, nettverk bygges og sosiale ferdigheter utvikles. Barna får drive med aktiviteter de liker, og utvikler ferdigheter som gir mestring og glede. De fleste barne- og ungdomsorganisasjonene legger stor vekt på å gi barn og unge ansvar og innflytelse over aktivitetene de driver. Slik kan barn både bli mer engasjert gjennom å være med på å bestemme og bli forberedt på framtidige lederroller.⁶

Når statistikken tilsier at disse godene er systematisk ujevnt fordelt gir dette barna ulikt utgangspunkt i livet. Å øke deltakelsen i fritidsaktiviteter, samtidig som man tar sikte på å utjevne de kulturelle, økonomiske og sosiale forskjellene i deltakelsen, vil føre til at flere barn får tilgang

³Bufdir

⁴ Bakken, 2017

⁵ Trommald, 2017, Helsedirektoratet 2017

⁶Bufdir

til disse godene uavhengig av foreldrenes sosioøkonomiske status. Dette er med på å sikre rettene satt i barnekonvensjonen Artikkel 31 – Hvile og fritid.

7.2 Turstier og løyper

Status

Modums befolkning har et stort antall turstier og løyper i nærmiljøet. Mange stier er godt ryddet og skiltet og enkelte er tilrettelagt for rullestolbrukere. På Furumo er turveien lyssatt.

Trening i bratt terreng er blitt populært. Dokkaløypa, stier til Glomsrudkollen, Bjørndalskollen, Rosenmyr og Ole Einars trimløype blir mye brukt. Mye brukt blir også trappene i Vikersundbakken. Holleia, Øståsen og Gruveåsen har blåmerka stier tilrettelagt av turistforeningen, og i tillegg mange stier som er i bruk av turgåere som gjerne kombinerer turen med jakt og fiske og/eller bærplukking.

Kulturstier med plakater som forteller en historie om området er etablert i Vikersund, på Furumo og på Gruveåsen. I tillegg er det satt opp opplysningsplakater ved enkelte av krigsminnene i turområdene.

DNT Drammen har skiltet skogsbilveier for bruk av sykkel i hele Finnemarka. På Skredsvikmoen er det skiltet og tilrettelagt for Fatbike, delvis i kombinasjon med dagsløyppene.

I bygda er det skiløyper som kan nås fra alle skoler og i tillegg kjøres det skiløyper med skuter fra alle barnehagene. Idrettslagene har lysløyper og noen dagsløyper i tillegg. Modum Bad kjører egne løyper. Holleia og Øståsen er kommunens store utfartsområder med oppkjørte skiløyper.

Tilbud	Km
Skiltede stier	242
Turistforeningens stier	98
Preparerte løyper i bygda	48
Lysløyper, 6 stk	21
Preparerte løyper i Holleia og på Øståsen	120

Innbyggerundersøkelsen i 2018 ga følgende resultat for natur, landskap og friluftsliv:

Spørsmål	Modum 2018	Norge 2018	Modum 2014	Modum 2011
tilrettelegging for friluftsliv?	5	4,9	5,0	4,8
hvordan kommunen tar vare på naturen og landskapet?	4,5	4,4	4,5	4,5
Snitt	4,8	4,7	4,8	4,7

Årsaksforhold

«Den skal tidlig krøkes.....» tilrettelegging for at barn i skole og barnehage kan komme ut i naturen langs stier og løyper er viktig. I tillegg til tilrettelegging er det viktig at mulighetene til å være aktive er godt kjent. I Modum er en rekke stier presentert på www.ut.no og på www.skisporet.no kan man til en hver tid se når løypene er kjørt opp. Kommunikasjon med brukerne oppnås gjennom kommunens hjemmesider og facebooksider. Turbok om Modum fra 2015 og turkart fra 2017 er også inspirasjonskilder for å ta naturen i bruk og være aktiv.

Konsekvens

Modum kommune har lite forskning rundt hvor aktive innbyggerne var før, sammenlignet med nå, men noe kan sees i naturen. Da Øya ble tilrettelagt for friluftsliv fra Vikersund sentrum i 1993 var stiene langs Vikerfossen 30 cm brede, nå er stiene over 1 m brede. Det samme ser man langs en rekke andre stier. Før ble løypene på Øståsen og i Holleiea kjørt med skuter, nå er traseene tilrettelagt for preparering med løypemaskin. Det gjør løypene mer tilgjengelige for folk flest, også de som ikke har så store skiferdigheter.

Stier og løyper i Modum blir mye brukt og at dette gir en rekke positive effekter på folkehelsen. En utfordring er imidlertid at det kan være mange som bruker tilbudene mye, mens det er andre grupper som kun i liten eller ingen grad benytter seg av tilbudene. Mangel på kjennskap til de ulike aktivitetene og mangel på turutstyr kan være årsaker til dette. Stadig bedre opplysninger om tilbudene og muligheter for å låne utstyr i Bua, bør virke positivt på dette.

7.3 Gang- og sykkelveier

Status

I henhold til Statistisk Sentralbyrås statistikk har Modum kommune ansvar for 23,5 kilometer med gang- og sykkelveier. Med betydelig kommunal medvirkning og økonomisk støtte har i tillegg Veilaget Gamle Hallingdalsvei tilrettelagt 2,5 kilometer med privat gang- og sykkelvei for allmenheten. Stat og fylkeskommune har ansvaret for 6,5 kilometer med gang- og sykkelveier i Modum. Dette gir tilsammen godt over 3 mil med vinterbrøytede og sommervedlikeholdte gang- og sykkelveier i Modum kommune.

Våre tursyklister har i tillegg et enda bredere tilbud i barmarksesongen. Flere av våre turveier er også sykkelbare sommerstid. Kommunen har utarbeidet og følger opp arbeidet i henhold til en vedtatt Trafikksikkerhetsplan 2012-2020⁷.

Det er ikke kun en kommunal oppgave å bygge gang- og sykkelveier. I den kommunale trafikksikkerhetsplanen er det derfor også foreslått en prioritert utbygging langs riksveier, fylkesveier og sanering av jernbanens planoverganger. Kommunen bidrar også med egen planlegging og egne midler i dette arbeidet.

Kommunen har gjennom de senere år bevilget 4 millioner pr. år til gang- og sykkelveier.

Siden kommunens gjeldende trafikksikkerhetsplan ble utarbeidet har kommunen blitt sykkelbygd. En sykkelstrategi har nylig blitt vedtatt av Modum kommunestyre (K-sak 107/19) som ledd i dette og skal danne basis for en ny Sykkelplassplan for Modum. Denne skal i tillegg kunne fungere som en oppdatert trafikksikkerhetsplan for myke trafikanter. Modum sykkelbygd er en trepartsavtale mellom Buskerud fylkeskommune, Statens Vegvesen Region sør og Modum kommune med følgende målsettinger:

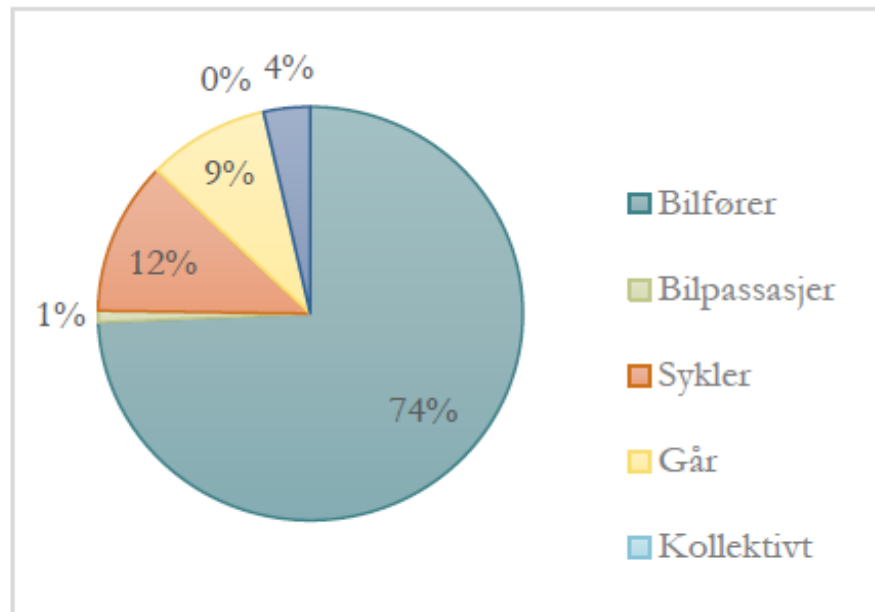
Hovedmål: Sykkelbruken i Modum skal være 3 prosent innen 2022 i og mellom tettstedene Åmot, Geithus og Vikersund
Samlet gang- og sykkelandel skal være på 18 prosent innen 2022.

Delmål: Innbyggerne i sykkelbygda skal etter eget utsagn oppleve det som mer attraktivt å sykle.
Flere daglige reiser til jobb, skole og fritidsaktiviteter skal tas med sykkel.
Antall alvorlige sykkelulykker skal ikke øke når sykkelbruken øker.

---

⁷ <https://www.modum.kommune.no/trafikksikkerhetsplan.490011.no.html>

Som et ledd i arbeidet med Modum som sykkelbygd utarbeidet Transportøkonomisk institutt nylig rapporten Sykling på små steder⁸ på oppdrag fra Statens Vegvesen og Rogaland og Buskerud fylkeskommuner. Sauda og Modum utgjorde rapportens «mindre steder». I Modum ble det gjennomført en reisevaneundersøkelse blant kommunalt ansatte som blant annet vist følgende resultat:

Figur 34: Svarfordeling på spørsmålet 'Hvordan reiser du vanligvis til jobb i sommerhalvåret?'

Undersøkelsen kan tyde på at andelen gående og syklende i Modum allerede ligger på landsgjennomsnittet. Det er uansett et mål igjennom sykkelbygdperioden å øke andelen gående og syklende, samt å få bedre klarhet i de faktiske forholdene og behovene omkring dette. Den samme spørreundersøkelsen viste for øvrig at de som gikk eller syklet til jobb og i andre sammenhenger var de mest fornøyde. Dette gjelder ikke bare i Modum, og forklaringene ligger i økt opplevelse og bedret folkehelse. Dette i seg selv er et insitament til å legge arbeid i dette prosjektet.

Mens Sauda i henhold til rapportens utviklede metodikk ble analysert til å være en sykkelvennlig bygd, viste analysen av Modum at bygda kun var noe sykkelvennlig:

Tabell 25: Totalvurdering av sykkelvennlighet i Modum

Tema	Områdets sykkelvennlighet			
	Svært sykkelvennlig	Sykkelfvennlig	Noe sykkelvennlig	Mindre/ikke sykkelvennlig
Naturgitte og stedlige forutsetninger				
Bystruktur			X	
Infrastruktur og trafikk			X	
Omgivelser og opplevelser		X		
Totalvurdering			X	

Rapporten konkluderer med utfordringer i å utvikle Modum som sykkelbygd.

⁸ <https://www.toi.no/getfile.php?mmfileid=50760> Sykling på mindre steder, TØI-rapport

Årsaksforhold

Det er betydelig usikkerhet i forhold til hvor mange som sykler og går i Modum. En gammel Reisevaneundersøkelse helt tilbake fra 2009 indikerer at antall syklist i Modum var godt over landsgjennomsnittet på 4,5 prosent. Men det er knyttet betydelig usikkerhet til en slik gammel intervjuundersøkelse.

Kommunens sterkeste side er trivelig landskap og gode opplevelser ved sykling og gange. Men det er stor avstand mellom våre tettsteder, og det er relativt kort pr. bil eller kollektiv til våre nærmeste utenforliggende bysentra. I tillegg har vi kalde vintre og ikke ubetydelig med nedbør. Men relativt flatt terreng mellom våre tettsteder med et sammenhengende gang- og sykkelveinett under komplementering og ny teknologi primært i form av elsykler gir potensiale for bedre resultater.

Konsekvens

Etablering og jevnlig bruk av sykkelveier er sentralt i det forebyggende arbeidet med folkehelse.

7.4 Kulturtilbud

Status

Kulturetaten i Modum kommune har ansvar for et bredt tilbud til kommunens innbyggere. Besøkstallene viser at Modums befolkning er aktive innenfor kulturfeltet og bruker de tilbud som kommunen legger til rette for. Når man i tillegg vet at nærmere 160 lag/foreninger i Modum gir et allsidig og godt tilbud til innbyggerne, blir utfordringen ofte ikke når, men hva man skal benytte seg av.

Besøksstatistikk - Kulturetatens driftsansvar i Modum første halvår 2019			
Tilbud/Virksomhet	2018 (hele året)	2019 (jan - juni)	Grunnlag for tall
Kulturelle spaserstokken	616	229	Telte deltakere
Kulturelle skolesekk - egen produksjon	2623	1454	Journalført besøksstatistikk
Kulturelle skolesekk - ekstern produksjon	3907	3412	Journalført besøksstatistikk
Frivilligsentral	3105	2016	Registrert besøk
Ungdomshuset	6257	2680	Journalført besøksstatistikk
Utekontakten	2575	2600	3 kvelder pr uke, 15 i snitt
Sommeraktiviteter/UKM		178	Sommergøy 123 stk, UKM 55 stk
Modum Bibliotek	33382	17244	Statistikk fra Midt-Buskerud bibliotek
Modum Kino	11030	4718	Registrert billettsalg
Modum Kulturhus	17920	4480	Registrert billettsalg/besøk på arrangement
Modumhallen	68000	35000	Beregnet deltakere på skole/trening/kamper
Furumo svømmehall	70040	35703	Registrert billettsalg/anslag trening
Rockeverksted	1140	650	25 brukere pr uke
Kulturskolen	15149	7869	272 elever innmeldt i musikkskolen/deltakere konserter
Skolerom lag/foreninger	34650	16800	7 skoler, 30 brukere pr dag, 80 dager
Sum besøk totalt	270394	135033	
Sum besøk pr dag (365 dager)	741	370	

Tendensen for 2019 er at besøkstallene for enhetene holder samme nivå som 2018. Det forventes i 2019 minst samme besøkstall som 2018. Tall for hele 2019 vil være klar i begynnelsen av januar 2020.

Oversikt over gratis og betalte kommunale tilbud til barn/unge 2019.

Kultursektoren, tilbud til barn/unge – gratis og betalte tilbud

Tiltak	Målgruppe	Betaling	Gratis
Ungdomshus	Ungdom		x
Rockeverksted	Ungdom		x
Fritidstilbud utekontakt	Ungdom		x
Kulturskoleforestillinger/konserter	Alle		x
Leie skolerom	Alle		x
Bibliotek utlån	Alle		x
Bibliotek arrangementer	Alle		x
Bibliotek gaming	Barn/ungdom		x
Den kulturelle skolesekk	Barn/ungdom		x
Den kulturelle spaserstokk	Barn/ungdom		x
Skolekino	Barn/ungdom		x
Juniorklubb	Barn		x
Skolebibliotek	Barn/ungdom		x
Barnehagebibliotek	Barn		x
Sommerles	Barn		x
Boktrailer	Ungdom		x
Aktiv sommeruke	Ungdom		x
Ungdomsrommet	Ungdom		x
Opplevelseskortet, 30 stk	Barn/Ungdom		x
UKM, Ung Kultur Møtes	Ungdom		x
Trening Modumhallen	Alle		x
Trening MSK svømmehall	Alle		x
Sommersvøm svømmehall	Barn		x
Frivilligsentral	Alle	x	x
Kino*	Alle	x	
Kulturskoleundervisning*	Barn/ungdom	x	
Kulturhus konserter/teater*	Alle	x	
Sommergøy*	Barn	x	
Kamper og arrangementer Modumhallen	Alle	x	
Svømmekurs MSK svømmehall	Barn	x	
Svømmekurs Furumo svømmehall	Barn	x	
Vanngym Furumo svømmehall	Voksne	x	
Adgang svømmehall*	Alle	x	

*opplevelseskort

Kostra:

Kostratall for Modum kommune viser at i netto driftsutgifter til kulturtilbud bruker Modum like mye som landsgjennomsnittet (2018) – 2235 kr pr innbygger. I forhold til sammenlignbare kommuner og kommuner i Buskerud bruker Modum kommune mer penger på kultur.

Modum kommune bruker vesentlig mindre enn landsgjennomsnittet, kommunene i Buskerud og sammenlignbare kommuner, til drift og investeringer i idrettsanlegg. Dette har en klar sammenheng med kommunens strategi om ikke å eie eller drifte egne idrettsanlegg, men støtte lag/foreninger som eier/drifter av idrettsanlegg.

Innbyggerundersøkelsen 2018 ga følgende resultat for kultur og idrett:

Spørsmål	Modum 2018	Norge 2018	Modum 2014	Modum 2011
kulturtilbudet i kommunen?	4,6	4,5	4,6	4,8
muligheten til å delta i idrett?	4,9	4,8	5,0	4,9
andre fritidsaktiviteter?	4,5	4,5	4,6	4,6
Snitt	4,7	4,6	4,7	4,8

Innenfor kultur og idrett er snitt resultatet det samme som i 2014 og 0,1 bedre enn landet. Resultatene viser at innbyggerne i Modum er mer fornøyd med tilbudet enn gjennomsnittet for Norge.

Det er idrett- og friluftslivsorganisasjonene som ofte ses på som de mest sentrale foreningene i folkehelsearbeidet, og helsegevinster ved fysisk aktivitet er godt dokumentert. Idrettsregistreringen viser at det i 2018 var 4454 registrerte aktive medlemmer i idrettslag i Modum.

Kommunestyret vedtok i desember 2013 å innføre Opplevelseskortet i kommunen. Opplevelseskortet skal gi barn og unge fra primært lavinntektsfamilier mulighet til å delta på aktiviteter og kulturelle opplevelser på lik linje med andre. Målet er å bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Kortet gis til 30 barn og unge i aldersgruppen to til atten år. Kortet gir brukeren fem gratisbesøk ved hvert besøkssted/aktivitetstilbud, medlems/aktivitetskontingent i en forening og deltakelse på ferieaktiviteter. Kortinnehaveren kan ta med seg en ledsager som også får gratis inngang. Brukeren vil ved utlevering av kortet få en brosjyre hvor besøksstedene/aktivitetstilbudet gis en kort intro med kontaktinfo, åpningstider og eventuelle betingelser. Opplevelseskortet er gyldig for ett år ad gangen.

Årsaksforhold

Modum kommune gir økonomisk og praktisk bistand til lag og foreninger og deres anlegg og tilbyr gratis eller rimelige møtelokaler, trenings- og kamparenaer til de som ikke har egne anlegg. Dette gjør det lettere for lag og foreninger å holde aktiviteter i gang, noe som igjen kan fremme et høyt aktivitetsnivå.

Ungdomsfrafallet i idretten er en utfordring, men selv om mange slutter med organisert idrett er det mange som fortsatt er fysisk aktive. Mange unge søker bort fra idrettslaget de vokste opp i og til aktiviteter som er mer egenstyrt hvor de selv kan utvikle seg i et aktivitetsmiljø sammen med venner og uten voksnes organisering. Ungdom er opptatt av nye trender og aktiviteter hvor fart og spenning utgjør en vesentlig del. I Modum er det få arenaer for dette.

Samlokalisering av kino, kulturhus, bibliotek og kulturskole i kulturhuset gir effekt knyttet til kultureldeltagelse og kulturopplevelse. Når et av tilbudene besøkes vil det være naturlig og også oppsøke flere av tilbudene. Det er viktig med god samhandling mellom virksomhetene for å synliggjøre tilbudet og tenke helhetlig i hva som tilbys av aktiviteter og opplevelser for alle aldersgrupper

Ulike forestillinger og målgrupper gjør at Modum kulturhus, kino, bibliotek og kulturskole trekker ulike aldersgrupper til seg. Det samarbeides med mange lokale aktører, enten de har egne forestillinger, eller trekkes inn i eksterne produksjoner. Mange lokale opptrer i kulturhuset, alt fra barnehagebarn og kulturskoleelever til lokalrevy, lokale musiker og pensjonisttreff.

Det oppleves som en stor verdi og ha blanding av nasjonalt og lokalt, profesjonelle og amatører som opptrer i kulturhuset. Kulturhusets oppgave er å tilrettelegge for optimale møter for alle.

Biblioteket er og skal være et lavterskeltilbud, der alle er velkomne uansett hvem man er og hvor man kommer fra. Vi ser at det stemmer godt i Modum, her er det besøkende i alle aldre og også fra mange ulike kulturer og grupper innom. Daglig ser vi barn og ungdom som kommer innom etter skoletid, alene eller sammen med venner. Mange av barnehagene og skolene i Modum er også flinke til å benytte seg av våre tilbud.

Kulturskolen er en aktiv arena for sosialt samvær og utfoldelse innen ulike kulturelle uttrykk. Kunst og kultur er en del av vår kulturarv og vårt samfunn, og det å være elev i kulturskolen gir grunnlag for deltakelse i andre typer aktiviteter utover kulturskolens egne. Det gir mulighet til nye venner i kulturskolen og kjennskap til og deltakelse i det frivillige kulturlivet i kommunen (kor, korps, teater etc.). Elevene får tilbud om spilleoppdrag og mulighet til å delta i forestillinger og konserter.

Furumo svømmehall er ikke bare et fritidstilbud/et sted for rekreasjon. Skoler og barnehager benytter svømmehallen for barn med ekstra utfordringer, både fysisk, faglig og/eller sosialt. Mange institusjoner kommer til svømmehallen med brukere med ulike funksjonsnedsettelser og institusjoner innen rus og psykiatri bruker svømmehallen. Tilbudet i svømmehallen inngår også i tilbudet for de som har frisklivsresept. Det foregår også trening i regi av svømmeklubben og ulike kurs knyttet til bad/svømming for voksne og barn

Konsekvens

Deltagelse i kulturaktiviteter kan gi sosial støtte, bidra til sosialt nettverk og gi helsegevinst. Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (2011)⁹ dokumenterer at det er en positiv sammenheng mellom deltakelse i kulturaktiviteter og helse. Begrepet kulturaktivitet inkluderer i undersøkelsen blant annet deltakelse i organisasjonslivet. I undersøkelsen blir respondentene blant annet spurt om man er tilskuer eller deltaker i ulike kulturaktiviteter. Å delta på møter i en organisasjon, synge i kor eller spille musikk, er eksempler på aktivitetene som dekkes av undersøkelsen. Resultatene viser at aktivitet i kulturlivet og god helse henger sammen - enten man er deltaker eller tilskuer. De aktive er også i gjennomsnitt mer tilfreds med livssituasjonen sin.

Modum kulturhus har opplevd økende antall personer som skal ha 1 billett, de møter alltid noen kjente. Dette er en viktig tilbakemelding om at terskelen for å gå ut alene er liten, og en bekreftelse på at kulturhuset fungerer som en møteplass. Å ha denne type lokale møteplasser med så lav terskel at man tør å gå alene er viktig. I tillegg er det viktig for familier med små barn og med eldre, som ikke nødvendigvis kan reise langt for å oppsøke kulturtilbud, at det finnes noe som er lokalt og som holder et godt kunstnerisk nivå. Mange lokale aktører får også prøvd seg på scenen, hvor de blir møtt av lokalt publikum. Det er kanskje de aller viktigste møtene i kulturhuset.

I biblioteket blir ikke folk kategorisert etter yrke eller som arbeidsledig, pasient eller klient – de er alle bibliotekbrukere. Denne kvaliteten ved biblioteket bidrar til å inkludere flere sosiale grupper og til å motarbeide at folk i en vanskelig livssituasjon blir marginalisert. Biblioteket blir brukt av folk fra alle samfunnslag. Generell bibliotekbruk øker med høyere utdanning, mens møteplassfunksjonen har en annen sosio-økonomisk profil. Fagartikkel publisert i Tidsskriftet aldring og helse som retter fokus på hvordan eldre og personer med demens kan bruke folkebiblioteket som arena for møter, aktiviteter og opplæring¹⁰.

---

⁹ [Helseundersøkelsen i Nord Trøndelag 2011](#)

¹⁰ <https://www.aldringoghelse.no/alle-artikler/folkebibliotek-folkehelse-og-eldre/>

Kulturskolens elever deltar i felles aktiviteter sammen med andre barn og unge. Dette gir kulturskoleelevene flere møtepunkter og en større bredde i vennekretsen enn uten kulturskolens tilbud. Å være inkludert og en nødvendig brikke i en samspills - og samdanssituasjon vil gi mestringsfølelse utover det rent å spille/danse. Å nå ut til flest mulig elever vil følgelig være avgjørende for kulturskolens videre utvikling i Modum.

En prosjektrapport fra Agderforskning¹¹, Inkluderende kulturskole, viser at flertallet kulturskoleelever kommer fra hjem med høyt utdannede foresatte og at ikke-brukere i liten grad kjenner til kulturskoletilbudet. Konklusjonene fra rapporten i 2012 bekreftes i ny forskningsrapport fra høsten 2019 laget av NTNU/Telemarksforskning med tittelen «Kultur + skole = sant. Kunnskapsgrunnlag om kulturskolen i Norge¹²».

I Furumo svømmehall er det ikke tilbud for grupper som krever lukkede aktiviteter, dette gjelder for eksempel spesialtrening for reumatikere og slagpasienter og svømmeopplæring for innvandrerkvinner. I Furumo svømmehall er det «alltid åpent for alle». Antall badegjester er nok lavere enn det kunne vært for disse gruppene. Her er det gjort en avveining mellom ulike brukerinteresser, og konklusjonen er at fordelene med å ha oppe for alle, er større enn ulempen dette medfører for de aktuelle gruppene. Ingen får reservert egen badetid på bakgrunn av religion eller diagnose, men alle kan besøke svømmehallen når som helst, uavhengig av religion og diagnose. Det er i dag noen muligheter for å tilby spesialtilpassede opplegg for de som har behov, ved å leie bassengtid ved Vikersund kurbad.

Selv om svømmehallen har lave priser i forhold til sammenliknbare anlegg, ekskluderer nok likevel pris på billetter en del potensielle badegjester.

7.5 Drikkevann

Status

Modum kommune forsyner 75 prosent av befolkningen med godt drikkevann. 85 prosent av befolkningen er forsynt med kommunalt vann eller fra de største fellesvannverkene under Mattilsynets tilsynsmyndighet. I henhold til nasjonal drikkevannsforskrift har Mattilsynet kun ansvar for drikkevannsforsyningen for vannverk som har 20 abonnenter eller mer. For mindre vannverk enn dette er det vannverkseier som har ansvaret.

Modum kommune har 8 større vannverk. De to største vannverkene, Sysle og Modum kommunale vannverk er offentlige, de resterende er private vannverk. Alle er godkjent i h.h.t. Drikkevannsforskriften. Vannverkernes forsyningsområder er vist på kartet under. De opprinnelige private vannverkene for institusjonene Buskerud skole, Vikersund bad og Modum bad er overtatt av Modum kommunale vannverk for noe tid tilbake, mens Kongshaug og Nordbråtan vannverk, med sine 120 abonnenter, ble overtatt i 2016.

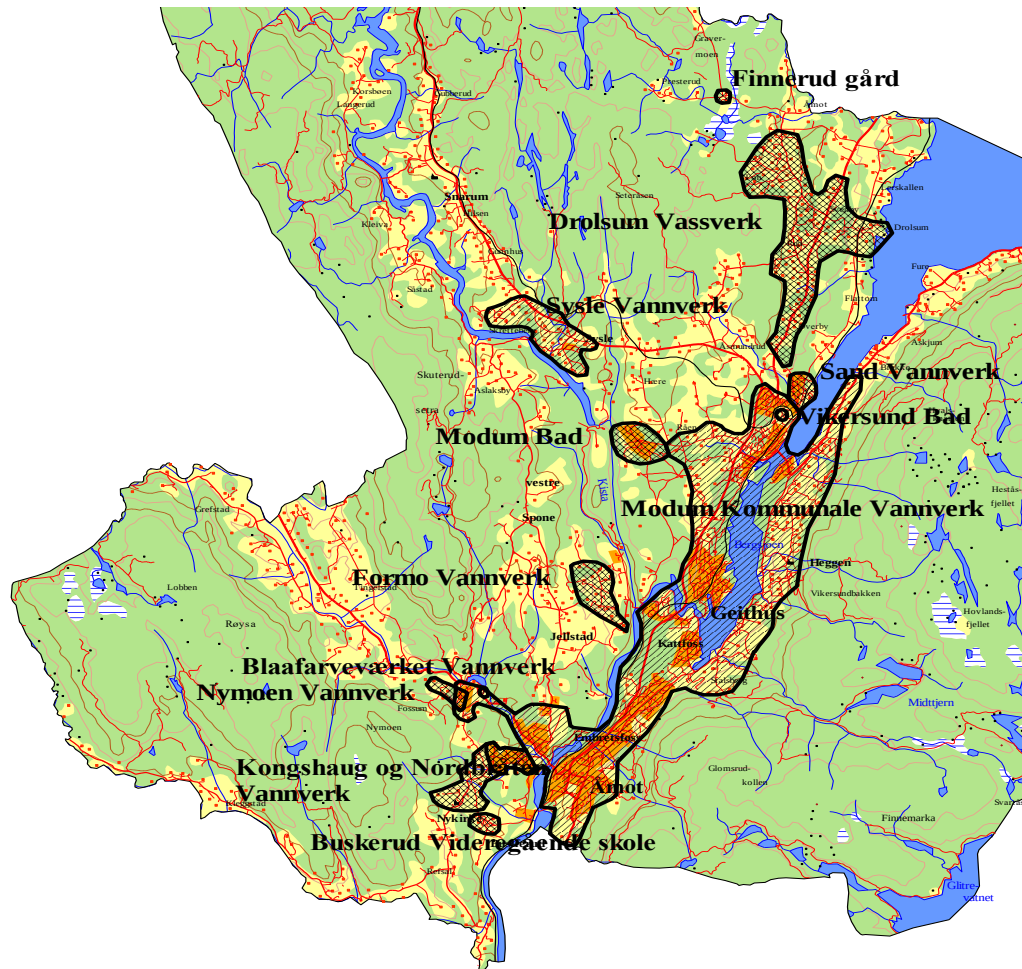
Sysle forsyner om lag 250 personer på Sysle. Dette er et grunnvanns vannverk. Nytt vannbehandlingsanlegg ble satt i drift i november 2007. Vannverkets betjeningsområde, primært på østsiden av Snarumselva, er vist på kartet. Vannprøver hos abonnent viser ingen farlige bakterier eller mikroorganismer og meget god vannkvalitet.

Modum kommunale vannverk er kommunens største vannverk, og behandler om lag 1,4 mill m³ vann pr. år til forsyning av ca. 10 000 personer. Vannkilder for dette vannverket er Urvann og Damtjern/Midttjern beliggende på Øståsen. Disse kildene har meget god vannkvalitet. Inntaksdybde er henholdsvis 20 og 12 meter. Desinfeksjon foregår ved hjelp av klorgass.

¹¹ [Agderforskning 5/2012 Inkluderende kulturskole. Utredning av kulturskoletilbudet i storbyene. Bjørnsen 2012](#)

¹² <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/evaluerer-av-kulturskolen/>

Vannverket betjener tre fjerdedeler av Modums befolkning. Kun unntaksvis er det påvist farlige bakterier eller mikroorganismer, men aldri hos noen abonnent, Vannkvaliteten er karakterisert å være meget god. Vannverket har ikke godkjent reservevannkilde. Det arbeides for tiden med etablering av Bergsjø som reservevannkilde for Modum kommunale vannverk.

Forsyningsområdene til offentlige vannverk er markert med skråskravur, for private fellesvannverk med kvadratskravur på figuren.

Cirka 1100 personer betjenes av kommunens seks større private fellesvannverk. Øvrige innbyggere, i underkant av 3000 er betjent med egen borebrønn eller av mindre fellesanlegg for drikkevann.

Mer detaljerte opplysninger om kommunens vannforsyning og vannkvalitet er å finne på Godt Vann Drammen¹³ sine nettsider.

Innbyggerundersøkelsen 2018 viser følgende resultat for drikkevann:

Spørsmål	Modum 2018	Norge 2018	Modum 2014	Snitt Modum 2011
kvaliteten på drikkevannet?	5	5,2	5,1	4,9

Folkehelsebarometeret for 2019 gir en score på 99 prosent på god drikkevannsforsyning. Dette er et meget godt resultat, til sammenlikning har fylket 90 prosent og landsgjennomsnittet er 91 prosent.

¹³ <http://www.godtvann.no/filarkiv/File/Vannkvalitet/kart.htm>

Årsaksforhold

Modum kommune har tradisjonelt hatt god offentlig drikkevannsforsyning.

Konsekvens

En satsning på en fortsatt god drikkevannsforsyning er viktig for god folkehelse. Drikkevannsforsyning av tilstrekkelig kvalitet må anses å være et av de aller mest grunnleggende behov innen helse. Kommunen er beredt til utfordringen å ta inn nye abonnenter og private fellesvannverk i den kommunale drikkevannsforsyningen. En hovedutfordring for både private fellesvannverk og de kommunale vannverkene er fornyelsen av et til dels gammelt forsyningsnett. Det er også behov for flere høydebasseng for å sikre vannforsyningen i kommunen.

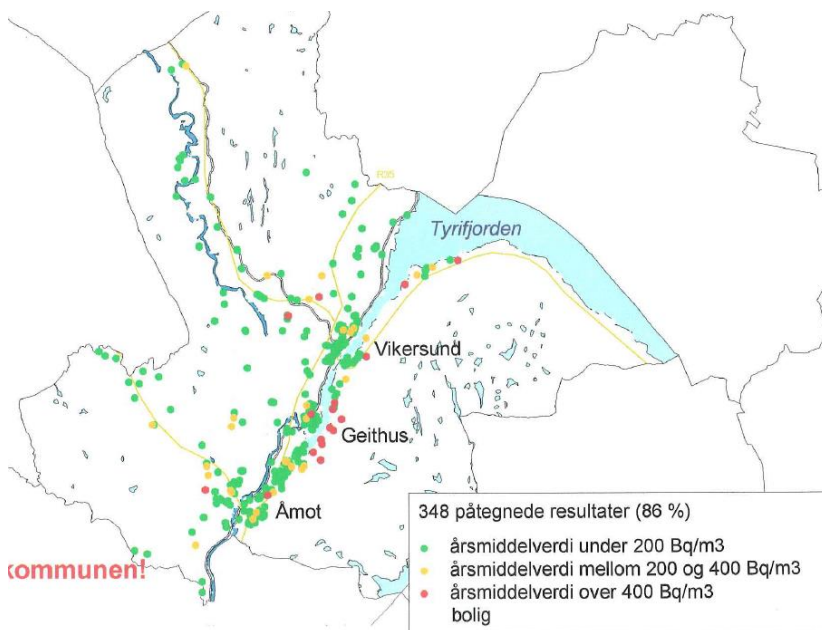
7.6 Radon

Status

Modum kommune har gjennomført kartlegging av radonkonsentrasjon i et utvalg av husstander, samt alle kommunens formålsbygg. Det er registrert høye radonkonsentrasjoner i områdene øst for Bergsjø/Tyrifjorden på strekningen Sønsteby-Askerud, samt noen spredte funn utenom dette området. Kommunen har foretatt radonsaneringstiltak i egne bygg der det har vært behov for dette.

Det er ikke påvist overhyppighet av sykdom som kan relateres til forhøyet radonkonsentrasjon i noen del av bygda

Fareområdene for radon er vist som hensynssone i kommuneplanen. Det henvises ellers til radonrapport for Modum fra Statens strålevern. Nedenfor er radonkart for Modum.

Forekomst av radon i utvalgte husstander i Modum (2001)

Tiltak for å forebygge helsefare fra radon i hus er konkret nedfelt i byggt teknisk forskrift, TEK 10 og TEK 17. Arbeidstilsynet har fastsatt grenseverdier for radonkonsentrasjoner på arbeidsplasser (gruver m.m.). Videre er det tatt inn bestemmelser om håndtering av radonholdige masser i forurensningsforskriften. Fra kommunens side er informasjon om lokale radonforhold og henvisning til fagmyndighetene (statens strålevern, arbeidstilsynet m.fl.) vårt viktigste tiltak.

Årsaksforhold

De høye radonkonsentrasjonene i bygninger i Modum er sterkt knyttet til forekomsten av alunskifer. Denne bergarten finnes i et belte øst for hovedvassdraget gjennom bygda i litt varierende høydelag.

Konsekvens

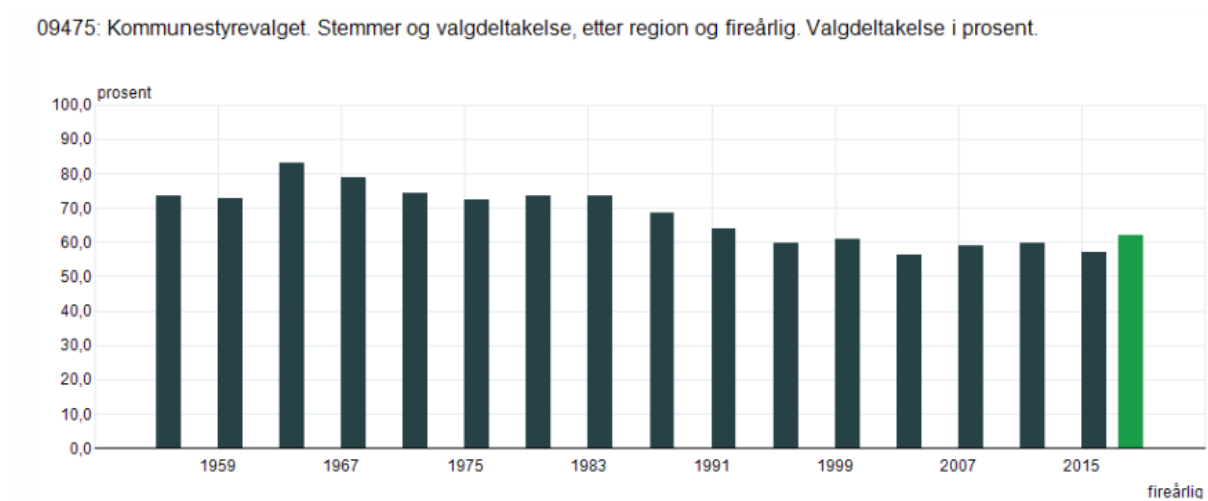
Radon er den nest vanligste årsaken til lungekreft i Norge (etter røyking), men det er ikke påvist noen overhyppighet av lungekrefttilfeller i Modum. I de seinere årene har det imidlertid vært stor oppmerksomhet rundt problemstillingen, og det er en del eksempler på at pågående firmaer markedsfører sine radontjenester gjennom å spre frykt. Dette har skapt en del reaksjoner og engstelse, og kan ha påvirket enkeltes livskvalitet og helsetilstand. Det er imidlertid ikke holdepunkter for å kunne si at radon har stor effekt på folkehelsen i Modum.

Utover det helsemessige medfører radon i grunnen merkostnader ved større rehabilitering av eldre bygg i de mest utsatte områdene. Nye bygg skal prosjekteres og utføres med radonforebyggende tiltak slik at innstrømming av radon fra grunn begrenses. Videre er radonholdige masser underlagt særlige bestemmelser som utløser behov for tiltak som kan være kostbare ved deponering.

7.7 Valgdeltakelse

Status

En rekke sosiale faktorer har betydning for helsen. Valgdeltakelse er én indikator og har tidligere også vært en indikator på folkehelsebarometeret.

Valgdeltakelsen i Modum ved kommunestyrevalget i 2019 var 62 prosent, dette er 4,9 prosentpoeng bedre enn i 2015. Landsgjennomsnittet i 2019 var 64,7 prosent. Figuren viser at valgdeltakelsen ved kommunevalget i Modum er den beste etter 1991. Da var det 64 prosent deltakelse.

For Stortingsvalget 2017 var valgdeltakelsen i Modum 75,2 prosent. Dette var en liten nedgang på 0,1 prosentpoeng fra valget i 2013. Landsgjennomsnittet i 2017 var 78,2 prosent. Norge ligger midt i sjiktet i valgdeltakelse i europeisk sammenheng¹⁴.

Årsaksforhold

Valgdeltakelsen kan si noe om samfunnsengasjementet i kommunen.

Konsekvens

Dersom det er lite samfunnsengasjement blant innbyggerne kan det gjøre det vanskeligere for kommunen å jobbe med innbyggerinvolvering og frivillighet.

¹⁴ Samfunnsspeilet, 2/2015

8 Skader og ulykker

Status skader behandlet på sykehus

I henhold til statistikken som fremkommer i folkehelsebarometeret, så har Modum tidligere hatt litt lavere tall hva angår skader behandlet på sykehus sammenliknet med landsgjennomsnittet. Dette har endret seg de siste to årene, og i 2019 ligger Modum litt over landsgjennomsnittet. Dette er målt ved å registrere personskader som er blitt behandlet i sykehus, og omfatter således ikke skader som bare er registrert hos fastlege, legevakt eller politi. Det er ikke skilt ut om dette for eksempel er hjemmeskade, yrkesskade, idrettsskade eller trafikkskade, det er heller ikke skilt ut for menn eller kvinner og heller ikke i henhold til yrke eller om skaden hadde dødelig utgang.

År	Modum	Buskerud	Landet
2016 pr. 1000 innbyggere	11,4	11,1	12,8
2017 pr. 1000 innbyggere	12,0	11,0	12,6
2018 pr. 1000 innbyggere	13,6	12,7	13,7
2019 pr.1000 innbyggere	13,9	13,1	13,7

Status trafikkulykker

I Modum ble det i 2017 registrert 10 meldte trafikkulykker, med 10 lettere skadede personer, 1 hardt skadet og ingen drepte. I 2018 ble det registrert 9 meldte trafikkulykker, med 6 lettere skadde og 1 med uoppgitt skadegrad og ingen døde. Antallet registrerte trafikkulykker i Modum har holdt seg noenlunde konstant de siste årene og med nedgang over en lengre periode. Antall trafikkulykker i Modum anses å være beskjedent. Det bemerkes allikevel at dette kun er meldte trafikkulykker. Trafikkulykker uten personskade er ikke meldepliktig.

Status arbeidsulykker

Nasjonal statistikk (kommunestatistikk er ikke tilgjengelig):

Bransje	Arbeidsulykker/1000 sysselsatte og >3 dagers sykefravær	Antall arbeidsulykker med dødelig utfall
Elektrisitet, vann, renovasjon	7,0	2
Bygg/anlegg	5,2	4
Industri	5,0	5
Transport, lager	6,6	7
Jord-skog og fiske	6,6	12
Alle næringer	3,7	37

Kilde: Statistisk Sentralbyrå for året 2018

Det er betydelig forskjell mellom bransjene når det gjelder alvorlighetsgrad av arbeidsulykker på nasjonalt plan. Personer som arbeider innenfor strøm, vann og renovasjon har betydelig flere arbeidsskader som medfører mer enn 3 dagers sykefravær. Deretter er det bransjene transport, landbruk, skogbruk og fiske og bygg/anlegg som ligger høyere enn industri, som tidligere hadde høyt antall arbeidsulykker. Modum, som innlandskommune har mye landbruk og skogbruk. Statistikk over antall ulykker i Modum har ikke vært tilgjengelig, men problemet anses å være stort og i tråd med nasjonale tall for forekomst.

Årsaksforhold skader og ulykker

Variasjon i antallet skader behandlet på sykehus fra år til år tilskrives tilfeldig variasjon og ikke som et direkte resultat av eventuelle ulykkesforebyggende tiltak. Men tilbud om helsesamtaler for alle 75 åringer og Mestringsenhetens fokus på målrettet arbeid for trygghet og selvstendighet i hjemmet er viktige forebyggende faktorer for å hindre skader.

Når man undersøker årsaksforhold omkring trafikkulykker i landet, har det vist seg at i minst 1 av 3 ulykker er det forhold ved veien som er årsak eller medvirkende årsak til ulykken. Godt veivedlikehold er nødvendig både sommer og vinter. I tillegg er det viktig med samme utgangspunkt å sørge for trygge ferdselsveier for fotgjengere og syklister.

Konsekvens skader og ulykker

Alvorlige ulykker er alltid tragisk, særlig sett hen til det menneskelige aspektet. Ofte vil det også kunne føre til betydelige utgifter for kommunen.

9 Helserelatert atferd

9.1 Fysisk aktivitetsnivå

Status

Nasjonale studier viser at fysisk aktivitetsnivå synker jevnt fra 6 års alderen til 20-årene. Barn med foreldre med høyere utdanning har et høyere aktivitetsnivå sammenlignet med barn med foreldre med en lavere utdanning¹⁵. Den nasjonale kartleggingen av fysisk aktivitet og fysisk form blant barn og unge (ungKan3¹⁶) er utført i 2018 og viser at:

- Blant 6-åringene tilfredsstiller 87 prosent av jentene og 94 prosent av guttene minimumsanbefalingene for fysisk aktivitet.
- Blant 9-åringene tilfredsstiller 64 prosent av jentene og 81 prosent av guttene anbefalingene.
- Blant 15-årige jenter og gutter er tallene henholdsvis 40 prosent og 51 prosent.¹⁷

Gjennom ungdata-undersøkelsen i Modum oppgir 17 prosent av elevene på ungdomstrinnet i Modum at de er fysisk aktive sjeldnere enn en gang i uken.¹⁸

Nasjonale tall ¹⁹viser at en av tre voksne oppfyller minimumsanbefalinger for fysisk aktivitet. Eldre fra 69 år har et noe lavere aktivitetsnivå. Voksne med minst 4 års høgskole- eller universitetsutdanning har et høyere gjennomsnittlig aktivitetsnivå enn personer med grunnskoleutdanning som høyeste utdanning.

Årsaksforhold

Modum har et bredt spekter av frivillige organisasjoner og tilbud til barn og unge. Disse er samlet og synliggjort gjennom www.fritid123.no. Det er også flere åpne idrettsanlegg og områder som er tilrettelagt for uteaktivitet i Modum. Nasjonal statistikk viser at det er sammenheng mellom fysisk aktivitetsnivå og utdanningsnivå. Det er ikke grunn til å tro at situasjonen er annerledes i Modum.

Konsekvens

Det er grundig dokumentert at fysisk aktivitet styrker fysisk og psykisk helse og kan forebygge en rekke sykdommer. Fysisk aktivitet kan være arena for opplevelse av sosial støtte, som er en viktig faktor for helse og en av de viktigste beskyttelsesfaktorer mot å utvikle psykiske lidelser. Gode

¹⁵ Kilde: Fysisk aktivitet blant barn og ungdom – Resultater fra en kartlegging av 9- og 15-åringer i 2005–2006 IS 1533. Helsedirektoratet.

¹⁶ <https://www.nih.no/kampanjesider/ungkan/ungkan1/>

¹⁷ Nasjonalt overvåkingssystem for fysisk aktivitet og fysisk form. Kartlegging av fysisk aktivitet, sedat tid og fysisk form blant barn og unge 2018 (ungKan3), Norges idrettshøgskole (2019)

¹⁸ Ungdata 2017

¹⁹ Fysisk aktivitet og sedat tid blant voksne og eldre i Norge. Nasjonal kartlegging 2014 – 2015.

vaner legges tidlig i livet. Det er viktig å tilrettelegge slik at det er enklere for flere å ta helsemessig gode valg. Det er sannsynlig at nedgangen i aktivitetsnivå blant eldre også gjelder for Modum. Det er viktig å være oppmerksom på denne utviklingen som må sees i sammenheng med demografisk utvikling.

9.2 Kosthold

Status

En landsomfattende kostholdsundersøkelse²⁰ viser at 15 prosent av den voksne befolkningen får i seg anbefalt mengde grønnsaker, vel 20 prosent spiser anbefalt mengde fet fisk og 25 prosent anbefalt mengde fullkorn. Det drikkes i gjennomsnitt 60 liter sukret brus årlig og forbruket av godteri er 14 kilo per år. For eldre kan underernæring være et problem. Ungkost 2016 er en landsomfattende kostholdsundersøkelse blant 399 4-åringene i Norge. Undersøkelsen viste at kostholdet til 4-åringene i stor grad er i tråd med anbefalingene fra helsemyndighetene. De ernæringsmessige svakhetene i kostholdet består fortsatt av et for høyt inntak av mettet fett og lite frukt og grønnsaker.²¹ Ungkost 2015 ble gjennomført blant 1323 skoleelever i 4. og 8. klasse. Resultatene viser at kostholdet til barn og unge som deltok i Ungkost 3 i stor grad er i tråd med anbefalingene fra helsemyndighetene. De ernæringsmessige svakhetene i kostholdet består av et for høyt inntak av mettet fett, tilsatt sukker, og lite frukt, grønnsaker og fisk.²²

Ungdata 2017 viser at 29 prosent av ungdommene på ungdomsskolen i Modum spiser grønnsaker og salater hver dag. 11 prosent spiser grønnsaker og salater mindre enn en gang i uka. 35 prosent spiser fisk til middag eller som pålegg 2 ganger eller mer i uka. 28 prosent oppgir at de spiser fisk sjeldnere enn en gang i uka. 53 prosent oppgir at de spiser godteri og sjokolade en gang i uka eller sjeldnere. 9 prosent oppgir at de spiser godteri og sjokolade 4 ganger i uka eller oftere. Kosthold kom inn i ungdatas grunnmodul i 2017, så det mangler foreløpig nasjonale sammenliknbare data.²³

Overvekt og fedme har økt sterkt i den norske befolkningen siden 70 tallet. Blant barn ser det ut til at den samla andelen med overvekt og fedme har stabilisert seg.²⁴ Nyeste tilgjengelig nasjonal statistikk tilsier at:

- Omtrent ett av 6 barn har overvekt eller fedme.
- 1 av 4 ungdom har overvekt eller fedme. Det er tegn til at andelen øker.
- Omtrent 1 av 4 menn og 1 av 5 kvinner i aldersgruppa 40-45 år har fedme. Andelen har økt de siste 40 - 50 åra. I tillegg kommer andelen med overvekt.
- Den samla andelen med overvekt og fedme varierer etter landsdel og utdanningsnivå.²⁵

Folkehelseprofilen for 2019 viser at 30 prosent av 17 åringene i Modum har overvekt eller fedme. Dette er høyere enn gjennomsnittet for Buskerud som er på 22 prosent og landsgjennomsnittet som er på 23 prosent.

Årsaksforhold

På befolkningsnivå er trolig endringer i miljø og levevaner som forklarer økningen av overvekt og fedme de siste tiårene. Vi lever i et samfunn som oppmuntrer til fysisk inaktivitet, og som har et stort og fristende mattilbud.²⁶ Økt inntak av brus og godterier er en viktig årsak til overvekt.

---

²⁰ Norkost3 2012 Helsedirektoratet.

²¹ Ungkost 2016 <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2016/rapport-ungkost-3-landsomfattende-kostholdsundersokelse-blant-4-aringer-i-norge-2016.pdf>

²² Ungkost 2015 <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2016/ungkost-rapport-24.06.16.pdf>

²³ Ungdata 2017

²⁴ Folkehelse rapporten. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/levevaner/overvekt-og-fedme/> oppdatert 2017

²⁵ Folkehelse rapporten. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/levevaner/overvekt-og-fedme/> oppdatert 2017

²⁶ Folkehelse rapporten. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/levevaner/overvekt-og-fedme/> oppdatert 2017

Personer med lang utdanning har et kosthold som er bedre for helsen enn personer med kortere utdanning. Ikke-røykerne har et høyere inntak av frukt, bær og grønnsaker, enn de som røykte daglig²⁷

Konsekvens

I møte med de nye helseutfordringene og folkesykdommene er det viktig med kunnskap om ernæring. Det er særlig viktig å bidra til at barn og unge har et variert og sunt kosthold, siden det viser seg at vanene som etableres i ung alder vil gi grunnlaget for kostvaner senere i livet. Flere studier viser at ren kunnskapsopplysning ikke er nok for å endre folks matvaner. Det er behov for målrettede tiltak for å forebygge sykdom og bidra til utjevne sosiale helseforskjeller.

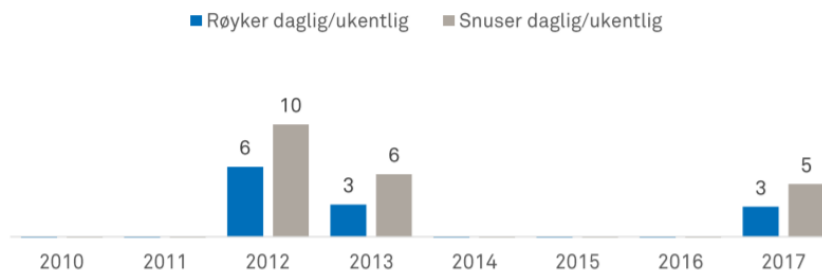
9.3 Tobakksbruk

Status

Tabellen nedenfor er hentet fra Ungdataundersøkelsen 2017 og viser at prosentandel elever på ungdomsskolen i Modum som røyker eller snuser ukentlig eller daglig har sunket siden 2012. Det er et unntak; For snusbruk er prosentandelen lik fra 2013 - 2017.

Tidstrend i Modum

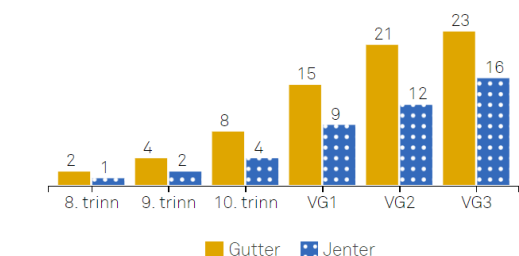
Prosentandel ungdomsskoleelever som bruker tobakk jevnlig

Prosentandel ungdom som røyker og snuser i Modum er 1 prosent høyere enn landsgjennomsnittet. 90 prosent av guttene og 86 prosent av jentene på ungdomstrinnet oppgir at de aldri har røykt. 87 prosent av guttene og 85 prosent av jentene har aldri snust. Tabellen nedenfor viser at på nasjonalt nivå så stiger bruken av snus betydelig fra 8. trinn til og med VG3.

Hvor mange bruker snus daglig eller ukentlig?

Prosentandel av gutter og jenter på ulike klassetrinn

Av alle trinn på videregående i Modum oppgir 17 prosent av elevene at de snuser ukentlig eller oftere. 5 prosent sier de røyker ukentlig eller oftere. Dette 1 prosent lavere enn landsgjennomsnittet.

²⁷ Norkost3 2012. Helsedirektoratet.

Nasjonale data om voksne og røyking viser følgende:

- Rundt 12 prosent av befolkningen mellom 16 og 74 år røykte daglig i 2018 (ssb.no), omtrent like mange kvinner som menn. I tillegg sier rundt 9 prosent at de røyker av og til.
- Det er flest som røyker daglig mellom 45 og 64 år, færrest blant de yngste.
- Både blant menn og kvinner ser det ut til at nedgangen i røyking har økt kraftig siden årtusenskiftet, og andelen som røyker daglig er omtrent halvert på ti år.
- Det er svært stor forskjell mellom de ulike utdanningsgruppene når det gjelder røyking, målt i befolkningen i alderen 25-74 år.²⁸

Det er en positiv utvikling når det gjelder antall kvinner som oppga at de røykte i begynnelsen av svangerskapet i Modum:

År	Norge prosent av befolkning	Buskerud	Modum
2013	20	19	24
2014	15	14	19
2015	14	13	18
2016	10	10	15
2017	6	6	8,8

Tabellen viser prosent av kvinner som oppgav at de røykte i begynnelsen av svangerskapet i prosent av alle fødende med røykeopplysninger.²⁹

Når det gjelder bruk av snus blant voksne viser nasjonal statistikk at:

- Rundt 12 prosent av befolkningen 16–74 år sier at de bruker snus daglig i 2018 (ssb.no). Om lag 4 prosent snuser av og til.
- Det er store kjønnsforskjeller, blant menn sier 18 prosent at de snuser daglig, mot 7 prosent blant kvinner.
- Det har vært en dobling i andelen som bruker snus daglig fra 6 til 12 prosent de siste ti årene, noe som i hovedsak skyldes den kraftige økningen blant ungdom.³⁰

Årsaksforhold tobakksbruk

Andel røykere har gått ned. Dette skyldes ikke at flere slutter, men at færre begynner. Ut fra dataene vi har presentert over så er det grunn til å anta at befolkningen i Modum ligger litt høyere enn landsgjennomsnittet på forbruk av snus og røyk også for aldersgruppene vi ikke har lokal statistikk for.

Konsekvens tobakksbruk

Negative helsekonsekvenser av tobakksbruk er grundig dokumentert. Det er behov for opplysningsarbeid og tilbud om hjelp til snus- og røykeslutt. Redusert tobakksbruk vil gi helsegevinst for den enkelte og en stor samfunnsøkonomisk gevinst. Når det gjelder ungdom er det spesielt viktig med tiltak for å redusere snusbruk.

Nedgangen i antall kvinner som røykte i svangerskapet viser at kampanjer ser ut til å virke, og at man kan forvente en betydelig nedgang i antall røykerrelaterte krefttilfeller, noe som omfatter svært mange ulike kreftformer i tillegg til lungekreft.

²⁸ Helsedirektoratet; <https://www.helsedirektoratet.no/tema/tobakk-royk-og-snus/statistikk-om-royking-bruk-av-snus-og-e-sigaretter> hentet ut 2019

²⁹ 2017 tallene er hentet fra folkehelsebarometeret for 2019.

³⁰ Helsedirektoratet; <https://www.helsedirektoratet.no/tema/tobakk-royk-og-snus/statistikk-om-royking-bruk-av-snus-og-e-sigaretter> hentet ut 2019

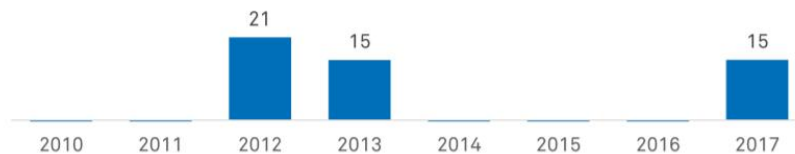
9.4 Rusmiddelbruk

Status alkohol og narkotika

På landsbasis drikker voksne i dag mer alkohol enn tidligere, mens det har vært en nedgang i de unges alkoholbruk siden 2000. Ungdataundersøkelsen fra ungdomstrinnet viste at halvparten av elevene i ungdomsskolen oppgir at de aldri drikker. Tabellen nedenfor viser at 15 prosent av elevene på ungdomstrinnet har drukket så mye alkohol at de har følt seg beruset de siste seks månedene, og at dette tallet er stabilt fra 2013 undersøkelsen. Dette er noe høyere enn landsgjennomsnittet.

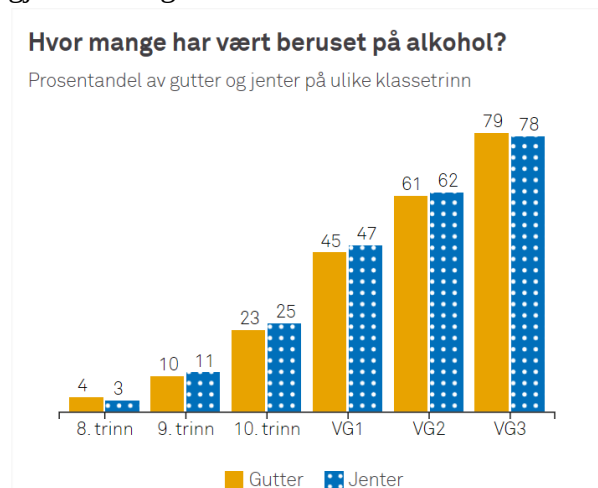
Tidstrend i Modum

Prosentandel ungdomsskoleelever som har vært tydelig beruset siste år

41

Nasjonale data fra ungdataundersøkelsen viser at alkoholforbruket øker med økende alder gjennom ungdomstiden:

For voksne viser nasjonal statistikk at alkoholforbruket økte kraftig fra 1990 og fram til 2008, men at de har gått noe ned nå. Menn drikker oftere og i gjennomsnitt dobbelt så mye som kvinner.³¹

Når det gjelder narkotiske stoffer svarer 96 prosent av elevene i ungdomsskolen at de aldri har brukt hasj eller marihuana siste 12 måneder. Dette er på landsgjennomsnittet. Det er omtrent like mange (15 prosent) som oppgir at de har blitt tilbudt marihuana eller hasj i Modum som resten av landet.³² 11 prosent av elevene på VG3 i Modum oppgir at de har brukt cannabis sist år. Dette er en økning fra ungdomsskolen, men lavere enn landsgjennomsnittet som er på 17 prosent.

Årsaksforhold

Unge som begynner å drikke mye alkohol tidlig er i risiko for å eksperimentere med tyngre rusmidler. Foreldre og venners holdning til og bruk av alkohol er viktig. Barna tar med seg sin

³¹ Folkehelserapporten 2018; <https://www.fhi.no/nettpub/hin/levevaner/alkohol-og-andre-rusmiddel--folkehe/>

³² Ungdata 2017

forståelse av foreldrenes handlinger om alkohol og andre rusmidler når de selv skal bestemme seg for hva de mener om å drikke eller ruse seg³³.

Det er sannsynlig at eldre i Modum følger utviklingen i landet for øvrig når det gjelder alkoholbruk.

Konsekvens

Bruk av alkohol og andre rusmidler er forbundet med en rekke sosiale og helsemessige konsekvenser i form av sykdom, skader, psykiske plager og lidelser. Risikoen for uhelse knyttet til alkoholbruk øker gradvis. Hos storforbrukere er risikoen høy. For enkeltpersoner i «gråsonegruppa» er risikoen lavere, men fordi denne gruppen øker, vil det ha betydning for folkehelsen. Dette, kombinert med demografisk utvikling, vil gjøre at flere i fremtiden vil ha et alkoholbruk som kan være negativt for helsen. Det er grunn til å anta at økt alkoholbruk blant eldre vil gi et økt behov for helse- og omsorgstjenester. Oppmerksomhet og tiltak knyttet til å redusere risikofylt alkoholbruk i alle aldersgrupper er viktig i forhold til å redusere risiko for sykdom og uhelse. Når det gjelder unge er fortsatt rusforebyggende arbeid avgjørende. Foreldrene er de viktigste forebyggerne av rusproblemer³⁴.

10 Helsetilstand

10.1.1 Helsetjenester

Status

Innbyggerundersøkelsen 2018 ga følgende resultater for helsetjenestene:

Spørsmål	Modum 2018	Norge 2018	Modum 2014	Modum 2011
Hvor fornøyd var du med hjemmehjelpstjenesten?	4,5	4,7	4,5	4,1
Hvor fornøyd var du med hjemmesykepleietjenesten?	4,9	4,7	5	4,8
Hvor fornøyd var du med heldøgns omsorgstjeneste/sykehjem-tjenesten?	4,3	4,5	4,9	4,5
Hvor fornøyd var du med fastlegetjenesten?	4,7	4,7	4,7	4,8

Resultatene viser forholdsvis høy score, særlig ved hjemmesykepleietjenesten og fastlegetjenesten, selv om det er en tilbakegang på 0,1 poeng fra 2014.

Mestringsenheten gir tjenester til personer innen psykiatri og rus. Hverdagsrehabilitering er organisert under hjemmetjenesten.

I Modum er det 4 fastlegekontorer ved utgangen av 2019. Det er i alt 12 fastleger i kommunen, hvorav 1 har mye ledig kapasitet på sin liste. Det er ansatt 1 kommunal lege ved Geithus Helsesenter, stillingen er tidsbegrenset inntil 4 år. Det er også ansatt 1 turnuslege ved Åmot Helsesenter. Kostratall viser:

	Modum	Modum	Norge

³³ Nasjonalt kompetansesenter for rus

³⁴ www.forebygging.no

	2017	2018	2018 (uten Oslo)
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	9,5	10,7	11,3
Avtalte fysioterapeutårsverk pr 10 000 innbyggere	11,5	11,0	9,6
Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helseutdanning (prosent)	76,3	79,8	74,8
Andel innbyggere 80 år og over som bruker hjemmetjenester (prosent)	31,3	29,8	31,6

Årsaksforhold

God tilgang til helsetjenester er viktig, enten det gjelder fastlege, fysioterapeuter, tannleger, hjemmesykepleie eller andre helsearbeidere. Tradisjonelt har mange av helsetjenestene vært rettet mot behandling, men fokus på forebyggende helsetjenester en økende. En del definerte forebyggingstiltak får refusjon fra HELFO.

Konsekvens

Gode helsetjenester og bruk av dagtilbud medfører at innbyggerne kan bo lenger hjemme i egen bolig.

10.1.2 Institusjonshelsetjenester

Status

	Antall plasser 2016	Antall plasser 2019
Modumheimen	78	96
Frydenberg	18	18

I Modum ble det åpnet et nytt sykehjem, Modumheimen, med 72 plasser i september 2017. Etter rehabilitering av gammel sykehjemsdel, sto ytterligere 16 plasser ferdig juni 2018 og de siste 8 plassene ble innflyttingsklare oktober 2019. Modumheimen har blitt et topp moderne sykehjem med 56 plasser for personer med kognitiv svikt, hvor behandlingsprinsippet er aktiviteter i hverdagen. Modumheimen har videre en lindrende avdeling, hvor pasienter med blant annet terminale sykdommer får plass, ofte for en begrenset periode, og hvor personale har spesiell kompetanse innen lindrende behandling. I tillegg er det ved denne avdelingen inntil 2 KAD plasser – kommunale akutte døgnplasser.

Kommunens rehabiliteringsavdeling er plassert på Frydenberg. Pasienter som utskrives fra sykehus får plass på Frydenberg for ytterligere opptrening med tanke på å komme hjem. Er det ikke rehabiliteringspotensiale skal personen ha tilbud et annet sted, som oftest på Modumheimen.

Modum har følgende dekningsgrad (Kostra):

	Modum 2017	Modum 2018	Norge 2018, uten Oslo
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på sykehjem(prosent)	10,0	11,6	12,1

Årsaksforhold

Man forventer at det må skje en gradvis endring av sykehjemsdriften over tid for å ta vare på personer med kognitiv svikt.

Konsekvens

Tilstrekkelig antall institusjonsplasser er viktig, samtidig som god hjemmetjeneste og bruk av dagtilbud medfører at pasienter kan bo lenge hjemme.

10.1.3 Forventet levealder

Status

	Modum		Buskerud		Landet	
År	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
2017	78,2	82,5	78,3	82,9	78,5	83,0
2018	78,5	82,6	78,6	83,0	78,8	83,1
2019	78,5	82,8	78,5	83,2	79,1	83,3

Statistikk fra Folkehelseinstituttet

	Modum		Buskerud		Landet	
År	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
2014	76,9	82,0	77,3	82,1	77,5	82,3
2015	77,0	82,3	77,6	82,4	77,9	82,6
2016	77,6	82,5	77,9	82,7	78,2	82,2

Forventet levealder ved fødsel viser en økning i Modum som i landet for øvrig. Kvinner lever ca 5 år lengre enn menn.

Årsaksforhold

Det har vært en betydelig økning av forventet levealder i løpet av de siste 50 år. Dette skyldes redusert barnedødelighet, bedret behandling av infeksjoner og hjerte- og karsykdommer spesielt. Økningen nå er bedret overlevelse for personer i 50-60 års alder.

Konsekvens

Det vil være flere som lever lenger og som trolig vil trenge helsetjenester i en eller annen form.

10.2 Ikke-smittsomme sykdommer

10.2.1 De store folkesykdommene

De fire store folkesykdommene er kreft, diabetes 2, hjerte-kar og kols.

- **Status kreft**

Det forventes at antall personer som får og dør av kreft vil øke. I Modum var det i 2018 20 personer som døde av kreft. Lungekreft er den vanligste krefttypen både blant menn og kvinner. Det er klar sammenheng mellom lungekreft og røykevaner. Da det vanligvis tar mange år før kreften utvikler seg, vil det også gå mange år før hyppigheten vil synke nå som mange slutter å røyke.

Utbredelsen av tykktarmskreft øker og er den nest vanligste krefttypen blant kvinner og prostatakreft er den nest vanligste kreftformen hos menn. Brystkreft er rykket ned til tredjeplass hos kvinner og tykktarmskreft er på tredjeplass for menn. Generell økning av kreft skyldes økende alder, ettersom kreftrisikoen øker når man blir eldre. Røykevaner, kosthold og lite fysisk aktivitet er risikofaktorer.

Det er økt antall tilfeller i Norge av ondartet føflekksvulst.

- **Status diabetes type 2**

Folkehelseprofilen for 2019 har ikke med informasjon om antall personer med diabetes type 2. Tidligere har Modum hatt et betydelig høyere antall personer med diabetes type 2 som bruker diabetesmedisiner enn fylket og landet. Folkehelseprofilen for 2019 viser at i Modum er det økende antall personer med overvekt og fedme (personer over 17 år). I Modum er det 30 prosent med overvekt/fedme, i Buskerud er det 22 prosent og i Norge 23 prosent. Det er en sammenheng mellom overvekt/fedme og utvikling av diabetes type 2.

- **Status hjerte- karsykdom**

Folkehelseprofilen for 2019 oppgir et antall på 18,1 pr 1000 innbyggere med hjerte- eller karsykdomsdiagnose behandlet i sykehus. Forekomsten i Modum ligger 0,7 lavere enn forekomsten i Buskerud, mens landsgjennomsnittet er på 17,7.

- **Status lungesykdom (KOLS og astma)**

I Folkehelseprofilen 2019 er ikke antall personer med KOLS/astma omtalt. Derimot er det oppgitt antall fødende som oppga at de røykte i begynnelsen av svangerskapet i prosent av alle fødende med røykeopplysninger. I Modum er 8,8 prosent, og 6 prosent i fylket og ellers i landet.

Årsaksforhold ikke-smittsomme sykdommer

Mange ikke-smittsomme sykdommer er livsstilavhengige. Ved å endre livsstil vil man f.eks. kunne unngå mange tilfeller av kreft. Når det gjelder føflekkreft skyldes dette en økning i reiser til sydligere strøk og økt bruk av solarier

Man ser en kraftig økning av overvekt i befolkningen i alle vestlige land. Dette, sammen med økende levealder, bidrar til en forventet økning av de ikke-smittsomme sykdommene. En tilleggsfaktor er økt innvandring/flyktninger og asylsøkere fra Afrika og Asia som har betydelig økt risiko for å utvikle diabetes type 2 når de får et norsk kosthold.

Lavt utdanningsnivå disponerer for å få sykdommer, særlig livsstilsykdommer, mens høyt utdanningsnivå bidrar til lavere forekomst. Modum kjennetegnes blant annet med færre personer enn i fylket og i landet, med fullført videregående skole eller høyere utdanning.

KOLS, astma og kronisk bronkitt er typiske tilstander som i stor grad relateres til livsstil, særlig røykevaner. Andre forhold spiller også inn. Et annet moment er radonforekomst i bolighus og oppholdsrom i barnehager, skoler, forsamlingshus. Høy forekomst av radon, som er en luktfri og usynlig gass, øker astma og KOLS risikoen.

Konsekvens ikke-smittsomme sykdommer

Forebyggende arbeid for å fremme gode levevaner blant barn, unge og voksne er viktig. For å utjevne sosial ulikhet i helse er det nødvendig med målrettet tiltak innen fysisk aktivitet, kosthold og tobakk. Frisklivssentralen har tilbud til personer som har risiko for, eller har etablert sykdom knyttet til levevaner.

For å redusere forekomst av ikke smittsomme sykdommer er det viktig med fokus på kosthold, overvekt og fysisk aktivitet, som alle bidrar til å redusere risikoen for alle livsstilsykdommer. En konsekvens av redusert antall diabetikere og også bedre kontroll av sykdommen, er en nedgang i antall hjerte- karsykdommer, både hva angår sykkelighet og dødelighet. Det er viktig å styrke samarbeidet innen offentlig sektor og med frivillige og private aktører om tiltak som fremmer helse og gode helsevalg blant barn, unge, voksne og eldre.

I tråd med folkehelseperspektivet er det nå strenge regler for kontroll av radon, og det er etter hvert strenge krav til kontroller. Det er videre viktig med kontroll av solariene og tilse at lysrørene er godkjente og at det er rutiner for alderskontroll på 18 års alder. Det tilligger kommunen å utføre slike tilsyn.

10.2.2 Muskel- og skjelettsykdom

Status

Muskel- og skjelettsykdom er den vanligste årsak til sykmeldinger. Det går frem av tabellen som er tall fra Folkehelseprofilen, at Modum har overhyppighet av denne sykdomsgruppen. Tallene er hentet fra diagnoselister hos fastlegen og viser hvor mange i befolkningen pr 1000 innbyggere som er registrert med slike diagnoser. For 2018, presentert i Folkehelseprofilen for 2019, er det registrert 335 av 1000, noe som utgjør til sammen ca 4700 personer i Modum.

År	Norge	Buskerud	Modum
2016 pr 1000	262	272	290
2017 pr 1000	293	277	266
2018 pr 1000	338	323	319
2019 pr 1000	319	324	335

Årsaksforhold

Muskel- og skjelettplager er vanligere hos personer med lavere sosioøkonomisk status enn i befolkningen som helhet. Mange sykdommer og plager knyttet til muskel- og skjelettsystemet har sammenheng med stillesittende livsstil og til dels overvekt.

Konsekvens

Tilrettelegging for fysisk aktivitet er et viktig tiltak for denne gruppen og informasjon om helsemessig kosthold.

10.2.3 Infeksjonssykdommer

Status

I 2018 registrerte Modum kommuneoverlegekontor 23 tilfeller hvor infeksjon ble angitt som primær dødsårsak. Hovedsakelig er det lungebetennelse i mange tilfeller etter influensas sykdom hos beboere ved Modumheimen.

Årsaksforhold

Eldre personer med svekket immunforsvar har dårligere effekt av influensavaksine. Det er en kjensgjerning at helsepersonell har oftere smitteførende influensa uten selv å ha symptomer på sykdom. Dette medfører at helsepersonell er på jobb og utsetter eldre og immunsvekkede personer for influensasmitte uten å være klar over dette. Ca 30 prosent av helsepersonell kan ha asymptomatisk (ingen symptomer) og smitteførende influensas sykdom.

Vaksiner spiller en viktig rolle i forebygging. I denne sammenheng er det viktig at helsepersonell som er tett på eldre personer, personer med svekket immunforsvar eller personer med kronisk sykdommer, blir vaksinert for influensa. Det har vært tidligere vært veldig lav andel av helsepersonell som har ønsket å ta influensavaksine. I 2018 ble det iverksatt ekstra informasjon om betydningen av influensavaksinering av helsepersonell og helsepersonell fikk influensavaksine gratis av kommunen.

Arbeidssted	Prosentandel influensavaksinert helsepersonell
Modumheimen	31 prosent
Frydenberg	78 prosent
GBD	27 prosent
Hjemmetjenesten sør/nord	35 prosent
VBD	57 prosent

Oversikt over prosentandel influensavaksinerte helsepersonell i Modum kommune i 2018

Ekstra informasjon og tilrettelegging av vaksinering av gratis vaksine har medført en økning av influensavaksinering blant helsepersonell enn tidligere. Det er gjennomført informasjon på arbeidstedene og viktigheten av influensavaksine i 2019, disse tallene er ikke klare ennå.

Imidlertid finnes en rekke sykdommer som man ikke kan vaksineres mot og som vekker bekymring hos de som overvåker situasjonen. Økt tilstrømning av flyktninger vil gi nye helseutfordringer, bl.a. økt utbredelse av tuberkulose. I tillegg har økt reiseaktivitet bidratt til import av mer eksotiske sykdommer, og noen smittsomme sykdommer må sees på som en

potensiell trussel selv om Modum ikke har hatt eller bare hatt noe få tilfeller. Et typisk eksempel er Ebolaepidemien som særlig rammet Vest-Afrika, men som også Norge ble berørt av.

Konsekvens

Infeksjonssykdommer overvåkes tett av Folkehelseinstituttet med tiltakslinjer helt til kommunalt nivå med smittevernplan og pandemiplan.

10.2.4 Kognitiv svikt/demens

Status

Statistisk sett er det ca. 236 personer med kognitiv svikt i Modum i 2018, og man venter at antallet vil øke i de kommende år.

Årsaksforhold

Når befolkningen blir eldre øker antallet med kognitiv svikt/demens. Demens er en fellesbetegnelse for en gruppe hjernesykdommer som vanligvis opptrer i høy alder og medfører blant annet symptomer på hukommelsessvikt, sviktende handlingsevne, sviktende språkfunksjon, personlighetsendringer og endret adferd. Demens er en kronisk sykdom som utvikler seg gradvis. Man ønsker at diagnosen skal stilles tidligst mulig. Økende alder utgjør den viktigste risikofaktoren for å utvikle demens.

Konsekvens

Med økende antall eldre i befolkningen stiger også antall personer med demens. Risikoen stiger særlig etter 80 års alder.

10.3 Vaksinasjonsdekning

Status barn og unge

Barnevaksinasjonsprogrammet er de senere år supplert med nye vaksinetilbud mot livmorhalskreft og Rota-virusinfeksjon hos spedbarn. Vaksinasjonsdekningen er mellom 95 prosent og 100 prosent for de fleste vaksiner. Tallene for HPV-vaksine (mot livmorhalskreft) er noe lavere. Ca 1/3 av russerne takker ja til tilbud om meningokokkvaksinering når de selv må betale. Når vaksinering er gratis, takker de aller fleste ja (november 2015; 100 prosent oppslutning). Kommunens reisevaksinetilbud medfører at flere i voksenbefolkningen oppdaterer sin grunnvaksinasjon.

Status eldre

Modum har 2 400 innbyggere over 60 år som er anbefalt vaksinering, i tillegg til de med kroniske sykdommer.

Årsaksforhold

De fleste er positive til barnevaksinasjonstilbudet som omfatter vaksine mot en rekke alvorlige sykdommer. Vaksinen mot livmorhalskreft er et forholdsvis nytt tilbud som det i enkelte grupper har vært aktiv motstand mot. Russerne er spesielt utsatt for meningokokksykdom og det kan ha alvorlige konsekvenser for den enkelte.

Etter alt oppstyret rundt den spesielle svineinfluensavaksinen for 7 år siden, har store befolkningsgruppen en negativ holdning til vaksiner generelt, og influensavaksine spesielt. Vaksinasjon mot influensa gjøres på legekantorene. Selv om legene bestiller stadig færre doser, brenner de allikevel inne med til dels mange doser. Det trengs derfor en innsats for å få flere til å vaksinere seg, men også bedre helsepersonellens innsats for å få dette til.

Konsekvens

Manglende grunnvaksinering i befolkningen medfører redusert beskyttelse på individ- og gruppenivå for alvorlige infeksjoner.

10.4 Vekt hos barn og unge

Status

Forekomsten av overvekt og fedme blant barn og unge er økende i Norge. 30 prosent av 17-åringer i Modum er overvektige. Landsgjennomsnittet er på 22 prosent. Forekomsten av undervekt er ganske stabil. Mange unge og spesielt jenter har et negativt syn på eget utseende. Tidens fokus på utseende medfører at mange unge trener mye.

Årsaksforhold

Overvekt og fedme blant barn er et betydelig helseproblem som kan ha alvorlige konsekvenser for barnets psykiske og fysiske funksjon og for sykelighet i voksen alder. Blant barn og unge i Norge er det gjennomført regionale undersøkelser³⁵ som antyder at andelen overvektige barn og unge ligger mellom 15-20 prosent. En økende inaktivitet parallelt med endrede kostvaner er en del av årsaksbildet.

Konsekvens

Overvekt og fedme representerer et helseproblem allerede i barne- og ungdomsalder med økt risiko for utvikling av høyt blodtrykk, nedsatt glukosetoleranse og type 2-diabetes, psykososiale problemer, lungesykdommer og søvnapnoe, samt ortopediske problemer. Overvekt i barnealder er også knyttet opp mot økt sykelighet og mortalitet i voksen alder. Utviklingen krever langsiktig og tverrfaglig arbeid på tvers av yrkesgrupper og sektorer. Det foregår flere slike samarbeid i Modum som involverer ulike aktører.

10.5 Psykisk helse

Status

Ca 23 prosent av ungdom i landet rapporterer om psykiske plager og lidelser. Ca 8 prosent er behandlingstrengende. Halvparten av befolkningen vil i løpet av livet ha behov for ekstra oppfølging i forhold til psykisk helse

Modum har en folkehelseprofil som viser at befolkningen plages mer enn gjennomsnittet med psykiske lidelser og har et høyere forbruk av legemidler mot psykiske lidelser hos voksne. Ca 1/3 av barn av psykisk syke får selv psykiske helseproblemer.

Ungdomsundersøkelsen viser at ungdommen i Modum, som resten av landet, i hovedsak er en veltilpasset, aktiv og hjemmekjær ungdomsgenerasjon, samtidig som det fortsatt er mange unge som opplever bekymring og stress i hverdagen. Det er store kjønnsforskjeller i helse. Guttene er mer fornøyd med kropp og helse enn jentene som rapporterer mer depressive symptomer og de er mer misfornøyd med seg selv. Mange sliter med dårlig selvbilde eller symptomer på stress, som det å tenke at «alt er et slit» eller «å bekymre seg for mye om ting». Mange, og spesielt gutter, sliter med søvnmangel fordi de bruker mye tid på nettspill. Uavhengig av kjønn er det slik at de som har flest psykiske plager, har dårligere relasjoner til foreldrene sine, de har færre venner, blir oftere mobbet og de liker seg dårligere i lokalmiljøet og på skolen enn de som rapporterer god psykisk helse. 12 prosent av ungdommene svarer at de helt sikkert ikke ville gått til noen dersom de hadde et personlig problem og følte seg utafor og trist. Unge jenter oppsøker oftere helsetjenestens tilbud enn gutter.

Modum kommune har gjennom mange år og med ulike tiltak hatt fokus på barn- og unges psykiske helse. I følge undersøkelser og statistikk er dette likevel ikke nok. Tidlig innsats skaper bedre resultatet på sikt. De første månedene i et barns liv er spesielt viktige i forhold til barnets psykiske og sosiale helse og utvikling. Ulike instanser har tilbud om foreldreveiledningstiltak både gjennom kurs og individuelle samtaler/ oppfølging. Familieteam er under oppbygging.

---

³⁵ Helsedirektoratet

Helsestasjon og skolehelsetjenesten har spesielt fokus på barn og unges psykiske helse. Helsestasjon for ungdom er et gratis, drop-in helsetilbud. Frisklivssentralen har utfyllende tilbud og er en viktig samarbeidspartner i forhold til å bedre psykisk helse.

Modum kommune har etablert et samarbeidsprosjekt med Sigdal kommune, Krødsherad kommune, Øvre Eiker kommune, Modum Bad (spesialisthelsetjeneste) og Buskerud fylkeskommune; Samarbeidsarena psykisk helse (SAPH). Inn under SAPH hører ulike folkehelseprosjekter innenfor psykisk helse. Her satses det bl.a. på å utvikle lavterskeltilbud av høy kvalitet også for barn og unge.

Årsaksforhold

Å føle seg trygg, oppleve tilhørighet og det å trives i oppvekstmiljøet og lokalsamfunnet er grunnleggende betingelser for god psykisk helse (Folkehelseinstituttet). God barnehagedekning og god kvalitet i barnehager og grunnskole er viktige faktorer.

Eksempler på psykiske helseutfordringer hos barn og unge;

- Avhengighet -røyking/snus/rusmisbruk/spill
- Inaktivitet
- Overvekt og fedme
- Mobbing
- Fravær og frafall fra skolen
- Minoritetsbakgrunn
- Alvorlig/kronisk sykdom hos foreldre
- Rusmiddelavhengighet hos foreldre
- Konfliktfylte samlivsbrudd hos foreldre

Konsekvens

Opplevelse av mestring styrker barns selvtillit og psykisk helse. Hvis det ikke satses på tidlige helhetlige tiltak i familien og etter hvert for den enkelte, blir konsekvensen en fortsatt negativ utvikling med store konsekvenser for den enkelte og samfunnet med mer fysiske og psykiske helseplager som angst og depresjon, rusmisbruk, arbeidsløshet og tidlig uføretrygd.